

РЕГІОНАЛЬНА ПРОГРАМА
розвитку малого і середнього підприємництва
в Донецькій області на 2021 - 2022 роки

ПАСПОРТ регіональної програми

1. Назва

Регіональна програма розвитку малого і середнього підприємництва в Донецькій області на 2021-2022 роки.

2. Ініціатор розроблення програми

Донецька обласна державна адміністрація, обласна військово-цивільна адміністрація.

3. Підстава для розроблення

Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні».

4. Розробник програми

Департамент економіки облдержадміністрації за підтримки проєкту Європейського Союзу FORBIZ (EU4Business).

5. Співрозробники програми

Робоча група з розробки проєкту Регіональної програми розвитку малого і середнього підприємництва в Донецькій області на 2021-2022 роки, структурні підрозділи облдержадміністрації, територіальні органи міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, Донецький обласний центр зайнятості, науково-освітні установи, бізнес-асоціації, громадські об'єднання підприємців, виконавчі органи міських рад, рад об'єднаних територіальних громад, райдержадміністрації, військово-цивільні адміністрації.

6. Відповідальний виконавець програми

Донецька обласна державна адміністрація, обласна військово-цивільна адміністрація.

7. Учасники програми

Донецька обласна державна адміністрація, обласна військово-цивільна адміністрація, структурні підрозділи облдержадміністрації, територіальні органи міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, райдержадміністрації, військово-цивільні адміністрації, виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад, Донецький обласний центр зайнятості, Донецька торгово-промислова палата, Державна організація «Регіональний фонд підтримки підприємництва по Донецькій області», бізнес-асоціації, громадські об'єднання підприємців, підприємства, установи, організації.

8. Мета

Створення сприятливих умов для розвитку малого і середнього підприємництва, забезпечення зайнятості населення, підвищення конкурентоспроможності продукції малих і середніх підприємств.

9. Термін реалізації програми

2021 - 2022 роки.

10. Загальні обсяги фінансування*

тис.грн.

№ з.п.	Джерела фінансування	Усього	в тому числі:	
			2021 рік	2022 рік
1	Державний бюджет			
2	Обласний бюджет			
3	Місцевий бюджет			
4	Інші кошти			
	Усього:	79759,75	26352,875	53406,875

* Потреба у фінансовому забезпеченні. Фінансове забезпечення заходів Програми здійснюватиметься в межах реальної можливості бюджетів на відповідний рік.

11. Кількісні та якісні критерії ефективності

Реалізація Програми буде сприяти поступовому збільшенню питомої ваги зайнятих у малому та середньому бізнесі в загальному обсязі працездатного населення області, створенню нових робочих місць, зменшенню рівня безробіття та зниженню соціальної напруженості у регіоні, підвищенню рівня доходів у цьому секторі економіки до середнього значення показника по області, створенню сприятливого середовища для розвитку конкуренції, підвищенню ефективності підготовки, перепідготовки кадрів для сфери малого та середнього підприємництва, активізації інвестиційно-інноваційної діяльності малих та середніх підприємств та отриманню запланованих надходжень до бюджетів усіх рівнів.

Очікується, що наприкінці 2022 року:

кількість малих та середніх підприємств на 10 тис. осіб наявного населення складе 25 одиниць;

питома вага малих та середніх підприємств у загальному обсязі реалізованої в області продукції (товарів, послуг) складе 31,4 %;

чисельність працюючих на малих та середніх підприємствах складе 182,0 тис. осіб, кількість фізичних осіб-підприємців – 56,1 тис. осіб;

надходження до бюджетів усіх рівнів від діяльності малого та середнього підприємництва складуть 9,0 млрд. грн.

ЗМІСТ

ВСТУП	2
1. ХАРАКТЕРИСТИКА РЕГІОНАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ДОНЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ НА 2021-2022 РОКИ	4
2. СТАН І АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В РЕГІОНІ	8
2.1. Аналіз основних показників розвитку малого і середнього підприємництва	8
2.2. Реалізація заходів підтримки малого і середнього підприємництва	13
2.3. Аналіз основних проблем розвитку малого і середнього підприємництва та шляхи їх вирішення	21
3. МЕТА ПРОГРАМИ	33
4. ЗАХОДИ ПРОГРАМИ	37
5. ЦІЛЬОВІ ПРОЄКТИ	61
6. ОЧІКУВАНІ (ПРОГНОЗНІ) ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАХОДІВ ПРОГРАМИ	68
7. МОНІТОРИНГ ПРОГРАМИ ТА КОНТРОЛЬ ЗА РЕАЛІЗАЦІЄЮ ЗАХОДІВ ПРОГРАМИ	69

Додаток:

Результати опитування представників бізнесу та громадськості щодо сильних/слабких сторін малого і середнього підприємництва та потреб у підтримці

Вступ

Регіональна програма розвитку малого і середнього підприємництва в Донецькій області на 2021-2022 роки (далі – Програма) розроблена робочою групою, утвореною розпорядженням голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 14.05.2020 № 487/5-20 (далі – робоча група). До складу робочої групи під головуванням першого заступника голови облдержадміністрації увійшли фахівці департаменту економіки облдержадміністрації, інших структурних підрозділів облдержадміністрації, територіальних органів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, Донецького обласного центру зайнятості, міжнародних організацій, наукових установ, вищих навчальних закладів, бізнес-асоціацій, громадських об'єднань підприємців.

Підставою для розробки Програми є Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні».

Програму розроблено з **урахуванням завдань та положень:**

законів України «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні» та «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»;

Указу Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» та Національної доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна»;

Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 року № 695;

Стратегії розвитку Донецької області на період до 2027 року, затвердженої розпорядженням голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 17 лютого 2020 року № 147/5-20;

Плану заходів з реалізації у 2021 – 2023 роках Стратегії розвитку Донецької області на період до 2027 року, затвердженої розпорядженням голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 17 лютого 2020 року № 147/5-20.

В рамках підготовки Програми проведено опитування представників бізнесу та громадськості щодо сильних/слабких сторін малого і середнього підприємництва та потреб у підтримці. Опитування проводилось шляхом заповнення он-лайн форми, яка розміщувалась на електронних ресурсах, розповсюджувалась у соціальних мережах.

Опитування проведено протягом червня 2020 року за підтримки проєкту Європейського Союзу FORBIZ (EU4Business). Узагальнені матеріали щодо результатів проведеного опитування наведені у Додатку. Пріоритетні завдання Програми визначені, у тому числі, з урахуванням результатів проведеного опитування.

Програму сформовано на підставі пропозицій, підготовлених робочою групою, структурними підрозділами облдержадміністрації, виконавчими органами міських рад, рад об'єднаних територіальних громад, райдержадміністраціями, військово-цивільними адміністраціями.

Програму розроблено за організаційної та методологічної підтримки проєкту Європейського Союзу FORBIZ (EU4Business).

1. ХАРАКТЕРИСТИКА
Регіональної програми розвитку малого і середнього підприємництва
в Донецькій області на 2021-2022 роки

1. Загальна характеристика регіону:	
Площа території (тис.км ²) – 26,5	
Кількість населення (млн. осіб) – 4,1	
Відсоток безробітних працездатного віку до економічно-активного населення (%) - 14,5	
2. Головний замовник програми	Донецька обласна державна адміністрація, обласна військово-цивільна адміністрація
Головний розробник програми	Департамент економіки облдержадміністрації
Співрозробники:	Робоча група з розробки проекту Регіональної програми розвитку малого і середнього підприємництва в Донецькій області на 2021-2022 роки, структурні підрозділи облдержадміністрації, територіальні органи міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, Донецький обласний центр зайнятості, науково-освітні установи, бізнес-асоціації, громадські об'єднання підприємців, виконавчі органи міських рад, рад об'єднаних територіальних громад, райдержадміністрації, військово-цивільні адміністрації.
3. Мета Програми	Створення сприятливих умов для розвитку малого і середнього підприємництва, забезпечення зайнятості населення, підвищення конкурентоспроможності продукції малих і середніх підприємств.

4. Перелік пріоритетних завдань Програми

- Підвищення ефективності реалізації державної регуляторної політики
- Спрощення умов для ведення бізнесу, в тому числі шляхом забезпечення надання максимальної кількості послуг в одному приміщенні, розвитку електронного урядування
- Надання суб'єктам малого та середнього підприємництва інформаційно-консультаційної підтримки
- Запровадження інструментів фінансової підтримки суб'єктів підприємництва
- Формування позитивного іміджу підприємців, підвищення їх соціальної відповідальності, сприяння розвитку соціального підприємництва
- Поширення інформації про позитивні досягнення, історії успіху та кращі практики впровадження діяльності
- Стимулювання зайнятості населення та самозайнятості, в тому числі у сільській місцевості
- Стимулювання розвитку молодіжного, жіночого підприємництва, започаткування підприємницької діяльності вразливими категоріями населення (особливо у населених пунктах з моноструктурною економікою та у сільській місцевості)
- Професійна підготовка, покращення професійних навичок суб'єктів малого та середнього підприємництва
- Запровадження механізмів обміну досвідом та кращими практиками як всередині регіону, так і за його межами
- Збільшення туристичної та рекреаційної інфраструктури
- Сприяння ефективному реформуванню вугільної галузі та справедливій трансформації вугільних регіонів на території області
- Популяризація індустріальних парків з метою залучення малого і середнього підприємництва для здійснення господарської діяльності на території індустріальних парків
- Сприяння міжсекторальному співробітництву у форматі «наука-бізнес-влада» та (або) у вигляді налагодження зв'язків в межах кластерних та міжгалузевих об'єднань
- Екологічна просвіта та інформування суб'єктів малого та середнього підприємництва задля сприяння екологізації підприємництва
- Формування інноваційної культури, сприяння залученню дітей та молоді до

	інноваційної діяльності	
	<ul style="list-style-type: none"> ● Стимулювання створення нових мікро, малих та середніх підприємств за рахунок активації ринкових ніш, що мають потенціал для розвитку ● Підтримка високотехнологічного та інноваційного підприємництва ● Розвиток інфраструктури підтримки малого та середнього підприємництва 	
5. Очікувані кінцеві результати від реалізації Програми в динаміці змін цільових показників:	Дані станом на початок дії Програми	Прогнозні показники на 01.01.2023
5.1. Кількість малих і середніх підприємств / кількість малих і середніх підприємств на 10 тис. осіб наявного населення (одиниць)	10269 ¹ / 25 ¹	10435 / 25
5.2. Чисельність найманих працівників на малих і середніх підприємствах (осіб)	181439 ¹	182000
5.3. Кількість фізичних осіб-підприємців (осіб)	54838 ¹	56100
5.4. Питома вага реалізованої продукції (товарів, послуг) малих і середніх підприємств у загальному обсязі реалізації області (%)	31,3 ¹	31,4
5.5. Надходження до бюджетів усіх рівнів від діяльності суб'єктів малого і середнього підприємництва (млрд.грн.)	8,4 ²	9,0
6. Терміни і етапи реалізації Програми	2021 – 2022 роки	
7. Виконавці:	<ul style="list-style-type: none"> ● структурні підрозділи облдержадміністрації; ● райдержадміністрації, військово-цивільні адміністрації, виконавчі органи міських рад, рад об'єднаних територіальних громад; ● територіальні органи міністерств та інших центральних органів виконавчої влади; ● Донецька торгово-промислова палата; ● Донецький обласний центр зайнятості; ● інші суб'єкти інфраструктури підтримки підприємництва; ● наукові установи, освітні заклади 	
8. Система організації контролю за виконанням Програми	Контроль за реалізацією Програми здійснює облдержадміністрація.	

	<p>Моніторинг, порівняльний та системний аналізи здійснює департамент економіки облдержадміністрації.</p> <p>Інформація про хід виконання Програми щоквартально розміщується на офіційному сайті облдержадміністрації, надається Міністерству розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України.</p> <p>Обговорення результатів реалізації Програми здійснюватиметься на засіданнях Регіональної ради підприємців в Донецькій області, підведення підсумків - на засіданнях колегії облдержадміністрації.</p>
--	---

¹ згідно інформації Головного управління статистики у Донецькій області (станом на 01.01.2020)

² згідно інформації Головного управління Державної податкової служби України у Донецькій області (за 2019 рік)

2. Стан і аналіз проблем малого і середнього підприємництва в регіоні

2.1. Аналіз основних показників розвитку малого і середнього підприємництва

Розбудова сектору малого і середнього підприємництва відіграє ключову роль в підвищенні рівня конкурентоспроможності регіону, відновленні сталого економічного зростання та розвитку сприятливого середовища для провадження підприємницької діяльності, залучення інвестицій в економіку регіону та країни в цілому. Мале та середнє підприємництво відіграє значну роль у підвищенні рівня зайнятості та рівня життя населення.

З огляду на це розвиток малого і середнього підприємництва, як драйверу структурних перетворень, визначений одним із завдань Стратегії розвитку Донецької області на період до 2027 року.

Слід зазначити, що мале і середнє підприємництва тривалий час функціонує у складних політичних та соціально-економічних умовах. Проте дослідження стану підприємницького середовища у Донецькій області показало, що спостерігався ряд позитивних тенденцій у його розвитку.

У 2019 році спостерігалось покращення основних структурних показників діяльності малого і середнього підприємництва (загальної кількості підприємств, кількості найманих працівників, кількості фізичних осіб-підприємців, обсягу реалізованої продукції та відрахувань до бюджетів усіх рівнів).

Кількість суб'єктів малого і середнього підприємництва

За даними Державної служби статистики України у Донецькій області станом на 01.01.2020 налічувалось 10299 підприємств, з яких 30 (або 0,3 % від загальної кількості) – це великі підприємства; 578 (або 5,6 %) – середні підприємства; 9691 (або 94,1 %) – малі підприємства, з них 8384 (або 81,4 %) – мікропідприємства. При цьому у порівнянні з 2018 роком кількість малих підприємств збільшилась на 5,3 %, кількість середніх підприємств – на 14,9 %.

Таблиця 1

Питома вага основних показників діяльності підприємств Донецької області

Види підприємств	Питома вага, %		
	загальної кількості підприємств	зайнятих працівників	обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг)
Великі підприємства	0,3	33,0	68,7
Середні підприємства	5,6	50,0	23,2
Малі підприємства	94,1	17,0	8,1
з них мікропідприємства	81,4	7,2	2,7

Як і в попередні роки спостерігалась нерівномірність розміщення малих та середніх підприємств на території області. Майже половина малих та середніх підприємств зосереджені у трьох містах області – Маріуполь (32,8 % та 24,9 % відповідно), Краматорськ (10,7 % та 13,0 %), Слов'янськ (8,3 % та 8,1 %).

Після зниження у 2018 році показника кількості малих підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення з 24 до 22 одиниць (- 8,3 %), у 2019 році цей показник дещо відновив свої позиції та склав 23 одиниці. Однак, як і раніше спостерігається значна диференціація за цим показником за територіальною ознакою – від 83 підприємств у Добропільському районі, 71 – у м. Слов'янськ та Мангушському районі, 69 – у м. Маріуполь, до 15 підприємств у м. Авдіївка та Ясинуватському районі, 11 – у м. Новогродівка, 8 – у м. Торецьк. Кількість середніх підприємств на 10 тис. осіб наявного населення зростає з 1 до 2 підприємств.

У структурі малих підприємств за видами економічної діяльності, як і раніше, преvalюють сфери діяльності невиробничого характеру. Кількість малих підприємств, які займалися оптовою та роздрібною торгівлею, ремонтом автотранспортних засобів і мотоциклів, хоча й зменшується з кожним роком, але продовжує складати найбільшу питому вагу в загальній кількості підприємств (27,6%).

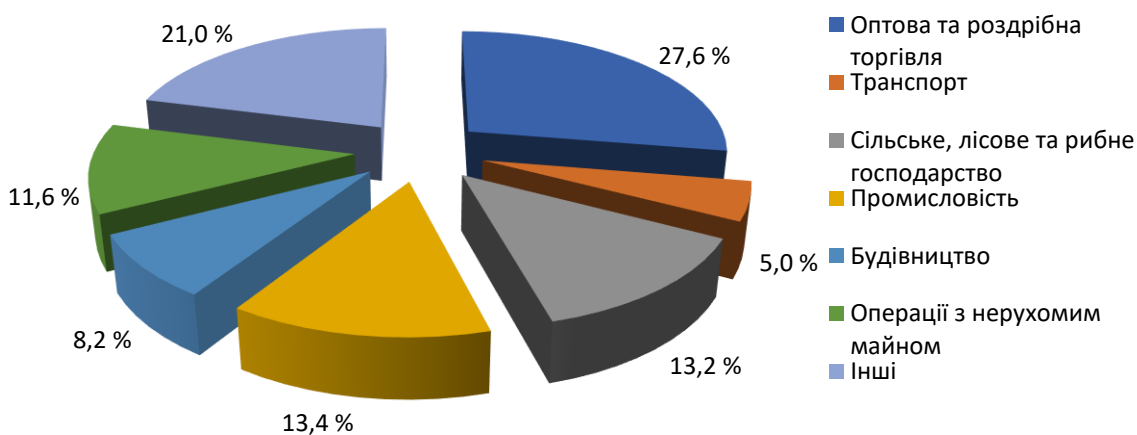

Рис. 1. Структура малих підприємств за видами економічної діяльності

Серед підприємств середнього бізнесу 35,5 % припадало на підприємства, що займаються промисловими видами діяльності; 17,3 % – охороною здоров'я та наданням соціальної допомоги; 11,6 % – сільським, лісовим та рибним господарством, 11,2 % – оптовою та роздрібною торгівлею, ремонтом автотранспортних засобів і мотоциклів.

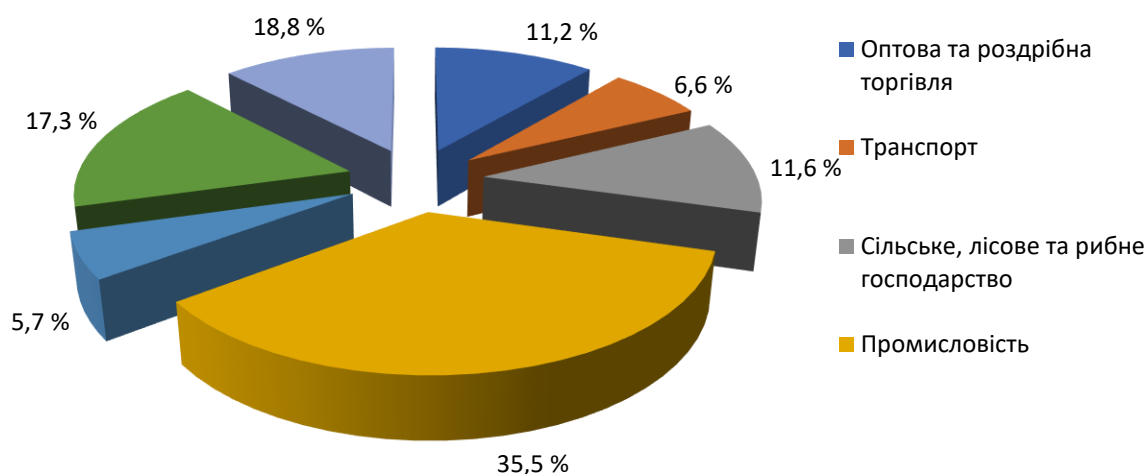

Рис. 2. Структура середніх підприємств за видами економічної діяльності

Майже 70 % підприємств, які забезпечували сільськогосподарське виробництво в регіоні, складають фермерські господарства. Протягом останніх років як в Україні в цілому, так і в Донецькій області зокрема, спостерігається тенденція зменшення кількості фермерських господарств та збільшення площі сільськогосподарських угідь, які знаходяться у їх користуванні. Станом на 01.11.2019 кількість фермерських господарств в області склала 892 одиниці, що на 3,9 % менше рівня попереднього року. В користуванні фермерських господарств знаходилось майже 184,7 тис. га сільськогосподарських угідь, що на 1,0 % більше, ніж у 2018 році. На одне фермерське господарство у 2019 році приходилось 207,1 га сільськогосподарських угідь (у 2018 році – 197,0 га).

Зайнятість у сфері малого і середнього підприємництва

Загальна динаміка основних показників ринку праці Донецької області протягом останніх років характеризується скороченням чисельності зайнятого населення та відтоком кваліфікованих кадрів.

Слід зазначити, що на мале і середнє підприємництво припадає значна частка зайнятості у регіоні. При цьому питома вага зайнятих у цьому сегменті економіки поступово зростає – з 2015 по 2019 рік вона збільшилась з 57,8 % до 75,5 %.

Протягом двох років поспіль спостерігалось збільшення кількості найманих працівників на малих і середніх підприємствах. При цьому, якщо у 2018 році таке збільшення відбувалось за рахунок лише найманих працівників середніх підприємств, то у 2019 році – за рахунок працівників як середніх, так і малих підприємств.

Так, кількість найманих працівників на підприємствах малого бізнесу у 2019 році у порівнянні з попереднім роком збільшилась на 3,7 % (і склала 43,2 тис. осіб), середнього бізнесу – на 10,7 % (і склала 138,3 тис. осіб).

Рис. 3. Динаміка кількості найманих працівників на малих і середніх підприємствах

При цьому, слід зазначити, що питома вага найманих працівників малих підприємств у загальній кількості працюючих на підприємствах області зменшилась з 16,2 % у 2018 році до 15,8 % у 2019 році, питома вага працівників середніх підприємств, навпаки, збільшилась з 48,6 % до 50,7 %.

Середня кількість найманих працівників на одному малому підприємстві у 2019 році складала 4 особи (у 2018 році – 5 осіб), на одному середньому підприємстві - 239 осіб (у 2018 році – 248).

Структура зайнятих на малих і середніх підприємствах за видами економічної діяльності протягом останніх років суттєвих змін не зазнала. Найбільша кількість працівників малих підприємств зайнята у сфері оптової та роздрібно торгівлі, ремонті автотранспортних засобів і мотоциклів (21,1 %). Частка зайнятих у промисловості складає 16,8 %, сільському, лісовому та рибному господарстві – 13,9 %, у будівництві – 10,3 %. Найбільша кількість працівників середніх підприємств зайнята у промисловості (48,3 %).

З 2015 по 2018 рік прослідковувалась явна тенденція збільшення кількості найманих працівників у фізичних осіб-підприємців. За цей час даний показник збільшився більше ніж у 2 рази. Проте, у 2019 році відбулось зменшення кількості найманих працівників у фізичних осіб-підприємців на 7,4 %.

Рис. 4. Динаміка кількості фізичних осіб-підприємців та найманих працівників

Збільшилась у порівнянні з 2018 роком загальна сума витрат на оплату праці: на малих підприємствах – на 25,3 % (склала 3038,4 млн.грн.), на середніх підприємствах – на 32,5 % (склала 15723,2 млн.грн.).

Обсяг реалізованої продукції та надходження до бюджетів від діяльності малого і середнього підприємництва

За підсумками 2019 року підприємствами малого бізнесу було реалізовано продукції (товарів, послуг) на суму 35110,1 млн грн, що на 5,7 %, більше, ніж у 2018 році. Частка малих підприємств у загальному обсязі реалізованої продукції (товарів, послуг) по області збільшилась з 7,3 % (2018 рік) до 8,1 % (2019 рік). Це найвищий показник з 2014 року. Проте, попри збільшення питомої ваги малих підприємств у загальному обсязі реалізованої продукції (в тому числі за рахунок зменшення у 2019 році обсягу реалізації великих підприємств на 10,6 %), цей показник залишається невеликим (в середньому по Україні він складає 19,1 %). Частка малих підприємств області в загальному обсязі реалізації всіх малих підприємств України склала 1,9 % (на рівні 2018 року).

Найбільш вагома частка обсягу реалізації малих підприємств (46,4 % у 2019 році проти 50,3 % у 2018 році) припадала на оптову та роздрібну торгівлю, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів. Продукція промисловості склала 13,5 % (у 2018 році – 15,0 %) загального обсягу реалізації малих підприємств; сільського, лісового та рибного господарства – 12,8 % (у 2018 році – 10,6 %), будівництва – 10,4 % (у 2018 році – 9,8 %).

Більше половини обсягу реалізації припадало на малі підприємства міст Маріуполя (38,1 %), Краматорська (10,6 %), Слов'янська (7,8 %).

Підприємствами середнього бізнесу у 2019 році було реалізовано продукції (товарів, послуг) на суму 99826,4 млн грн, що на 7,4 % більше, ніж у попередньому році. Частка середніх підприємств у загальному обсязі реалізованої продукції (товарів, послуг) по області збільшилась з 20,3 % у 2018 році до 23,2 % - у 2019 році (в середньому по Україні – 43,2 %). Питома вага середніх підприємств області в загальному обсязі реалізації всіх середніх підприємств України склала 2,4 % (на рівні 2018 року).

Найбільш вагома частка обсягу реалізації середніх підприємств (47,3 % - 2019 рік, 51,4 % – 2018 рік) припадала на продукцію промисловості.

Рис. 5. Динаміка обсягу реалізації продукції (товарів, послуг) малих підприємств, млрд.грн.

Рис. 6. Динаміка обсягу реалізації продукції (товарів, послуг) середніх підприємств, млрд.грн.

Малими підприємствами області за підсумками 2019 року був отриманий позитивний фінансовий результат до оподаткування у сумі 861,0 млн. грн. При цьому, частка підприємств, які одержали прибуток, склала 78,8 % від загальної кількості малих підприємств. Середніми підприємствами отриманий позитивний фінансовий результат до оподаткування у сумі 1723,0 млн. грн. Частка підприємств, які одержали прибуток, склала 70,0 % від загальної кількості середніх підприємств. Слід зазначити, що малі та середні підприємства протягом останніх років (малі – з 2012 року, середні – з 2014 року) отримували від’ємний фінансовий результат до оподаткування.

За даними Головного управління ДПС у Донецькій області надходження до бюджетів усіх рівнів від діяльності суб’єктів малого та середнього підприємництва за 2019 рік склали 8,4 млрд грн, за січень - серпень 2020 року – майже 5,2 млрд. грн.

Проте, на показники економічного розвитку як країні в цілому, так і Донецької області, негативно вплинуло поширення гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. З огляду на це, за підсумками 2020 року очікується зниження окремих показників розвитку малого і середнього підприємництва, зокрема:

кількість малих і середніх підприємств складе 10,1 тис. одиниць, що на 1,9 % менше показника 2019 року;

чисельність працівників малих і середніх підприємств зменшиться у порівнянні з 2019 роком на 3,5 % і складе 175,1 тис. осіб;

обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) малих і середніх підприємств зменшиться на 5,4 % і складе 127,6 млрд. грн.

Інфраструктура підтримки суб'єктів малого і середнього підприємництва

За даними Державної служби статистики України у Донецькій області у регіоні нараховується біля 1145 об'єктів інфраструктури підтримки суб'єктів малого і середнього підприємництва, таких як бізнес-центри, бізнес-інкубатори, фонди підтримки підприємництва, небанківські фінансові установи, страхові, лізингові, інвестиційні, інформаційно-консультаційні компанії тощо (критерій пошуку – за назвою).

В той же час, за інформацією місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, в містах та районах області активно працюють біля 40 інституцій, діяльність яких направлена на підтримку підприємництва.

Визначити точну кількість об'єктів інфраструктури не є можливим, оскільки критерії віднесення до організацій, що провадять діяльність, спрямовану на розвиток і підтримку малого і середнього підприємництва, не визначені.

Найбільш авторитетною бізнес-інституцією, що забезпечує активну підтримку підприємництва в області, залишається Донецька торгово-промислова палата, яка об'єднує понад 900 підприємств, або майже 9 % підприємств регіону. При ДТПП успішно функціонують Центр розвитку малого та середнього підприємництва, Центр підтримки експорту Export.ua, Центр публічних закупівель, Центр медіації.

Слід зазначити, що майже 50 % респондентів проведеного в рамках підготовки Програми опитування представників бізнесу та громадськості, серед об'єктів підтримки бізнесу, які необхідно розвивати (створювати) в Донецькій області, вказали фонди підтримки підприємництва, 45,6 % – хаби з менеджменту, маркетингу, юридичного супроводу; 42,0 % – Центри підтримки підприємництва.

Таким чином, інфраструктура підтримки малого і середнього підприємництва потребує проведення окремого моніторингу, а її розвиток – особливої уваги з боку органів місцевого самоврядування.

2.2. Реалізація заходів підтримки малого і середнього підприємництва

З метою створення сприятливих умов для розвитку малого і середнього підприємництва, забезпечення зайнятості населення, підвищення конкурентоспроможності продукції малих і середніх підприємств, в області реалізовувалась **Регіональна програма розвитку малого і середнього підприємництва в Донецькій області на 2019-2020 роки** (далі – Програма), затверджена розпорядженням голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 07.02.2019 № 120/5-19 (зі змінами).

Протягом 2019-2020 років в рамках виконання програмних заходів була проведена робота з реалізації державної регуляторної політики, забезпечення фінансової, інформаційно-консультаційної, кадрової підтримки малого і середнього підприємництва.

На фінансове забезпечення Регіональної програми розвитку малого і середнього підприємництва в Донецькій області на 2019-2020 роки (*нопередня оперативна інформація*) було використано 4,4 млн. грн. коштів обласного та місцевих бюджетів (в т.ч. 1,25 млн.грн. – міжбюджетні трансферти з місцевих бюджетів на суми співфінансування проектів фінансової підтримки).

Рис. 7. Спрямування коштів обласного та місцевих бюджетів у 2019 – 2020 роках

Надання фінансової підтримки суб'єктам малого підприємництва

З метою спрощення доступу до фінансових ресурсів, продовжувалась реалізація запровадженої з 2017 року програми надання фінансової підтримки суб'єктам малого підприємництва на реалізацію проєктів.

Фінансова підтримка надавалась переможцям конкурсних відборів на безоплатній та безповоротній основі за рахунок коштів обласного та місцевих бюджетів на умовах співфінансування (50/50 – переможцям 2017 року, 70/30 – переможцям 2018 року). Обов'язковою умовою для отримання фінансової підтримки було створення суб'єктом підприємництва нових робочих місць, працевлаштування робітників та співфінансування проєкту не менше ніж 25% витрат на реалізацію проєкту. Максимальна сума фінансової підтримки одному суб'єкту малого підприємництва складала 500 тис. грн.

Протягом 2019 року профінансовано другі транші 12 переможців конкурсних відборів 2017-2018 років на загальну суму 3,9 млн грн.

Завдяки отриманій фінансовій підтримці 165 суб'єктів малого підприємництва - переможців конкурсних відборів (зі 185) вже повністю реалізували свої бізнес-проєкти на загальну суму 67,8 млн.грн. Ними забезпечено цільове використання бюджетних коштів та власного внеску, організовано виробництво, надаються послуги. Наразі реалізація проєктів продовжується. За даними моніторингу, від переможців конкурсних відборів до бюджету надійшло більше 62,0 млн.грн. податків та єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Проте, не всі переможці конкурсних відборів змогли реалізувати свої проєкти відповідно до бізнес-планів, забезпечити співфінансування витрат, створити нові робочі місця з працевлаштуванням найманих осіб. По таким проєктам конкурсною комісією з відбору проєктів прийнято рішення щодо повернення коштів фінансової підтримки.

Загалом суб'єктами підприємництва при реалізації своїх проєктів було створено майже 570 робочих місць. Нажаль, ситуація, що склалася в Україні у зв'язку із введенням у 2020 році карантинних обмежень, пов'язаних із запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, негативно вплинула на можливість створення нових робочих місць та працевлаштування найманих осіб.

Активну участь у конкурсних відборах на отримання фінансової підтримки прийняла молодь, якою реалізовано біля 37 відсотків усіх проєктів. Створені та

продовжують свою реалізацію більше 35 проєктів, що належать до креативних сфер діяльності, зокрема виготовлення твердопаливних піролізних котлів опалення та виробів з металопрокату, організація центру обробки кварцу та переробка ділових відходів дзеркала, вишивальні напрямки швейного виробництва, Hi-Tech друкарня, Студія UF друку виробництво, виробництво м'яких іграшок, АРТ кузня тощо.

Працює створена переможцями конкурсних відборів проєктів Громадська організація «Український Донецький Куркуль».

Реалізація заходів освітньої та інформаційно-консультаційної спрямованості

З метою підвищення кваліфікації представників малого і середнього підприємництва, обізнаності підприємців у питаннях планування бізнесу, отримання сучасного досвіду, нових навичок, налагодження контактів, започаткування спільних проєктів реалізовано низку заходів освітньої та інформаційно-консультаційної спрямованості, зокрема проведені:

навчальні тренінги з бізнес-планування, залучення та використання фінансових ресурсів у містах Бахмут, Добропілля, Дружківка, Покровськ, Слов'янськ, Костянтинівка, Маріуполь. Більше 210 учасників отримали можливість підвищити кваліфікацію в питаннях започаткування та розвитку бізнесу, фінансової грамотності, пошуку можливостей у залученні інвестицій, просування власного продукту тощо;

дводенний навчальний семінар «Маркетинг та маркетингова стратегія» у місті Краматорськ. Кількість учасників склала 25 осіб. Під час семінару організовано он-лайн спілкування із учасниками семінару м. Мукачево для обговорення запропонованого питання бізнес-кейсу;

інформаційний день щодо програми Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт 2020» в рамках регіонального форуму «Наука. Бізнес. Інновації» (м. Краматорськ). Понад 100 учасників форуму мали можливість отримати фахові консультації щодо участі у Програмі «Горизонт 2020» за напрямком «Малі та середні підприємства».

Щороку традиційно облдержадміністрацією спільно з партнерами проводяться публічні заходи, направлені на зміцнення існуючих і встановлення нових взаємовигідних зв'язків та ділових контактів, відзначення успішних підприємців, які вносять вагомий внесок в економічне та соціальне життя суспільства.

Так, у грудні 2019 року спільно з Донецькою торгово-промисловою палатою проведено Національну практичну конференцію «Підприємництво в епоху глобальних змін: гра за новими правилами», в роботі якої прийняли участь близько 130 осіб. Під час конференції проведені наступні тематичні дискусії: «Діалог державної влади з бізнесом: говоримо на рівних»; «Міжнародна підтримка для малого та середнього бізнесу Донеччини: стан та перспективи»; «Малий бізнес Донецького регіону: від ідеї до успіху».

Спільно з місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, Донецькою торгово-промисловою палатою, Державною організацією «Регіональний фонд підтримки підприємництва по Донецькій області» проведено XI (2019 рік) та XII (2020 рік) регіональні конкурси «Підприємець року Донецької області».

Основною метою проведення конкурсів є реалізація регіональних ініціатив в області розвитку малого підприємництва, пошук і нагородження активних підприємців за вагомий внесок в економічне, соціальне життя суспільства, стимулювання самореалізації особистості, позитивних зрушень у галузі розвитку підприємництва і в економічному середовищі області.

Участь у конкурсах «Підприємець року Донецької області» прийняли близько 120 суб'єктів підприємництва області. Шістдесят кращих підприємців стали фіналістами у 10 номінаціях. Переможці та лауреати конкурсів нагороджені дипломами та статуетками.

У березні 2020 року у м. Краматорськ проведено навчальний семінар для підприємців за участю Офісу розвитку малого та середнього підприємництва, представників банків та Фонду розвитку підприємництва з метою презентації програми «Доступні кредити 5-7-9%», під час якого відвідувачі заходу мали можливість спілкування з представниками банків-партнерів програми. Представлено навчальний компонент програми «Від знань до грошей», інструменти розвитку малого і середнього бізнесу в межах програми USAID «Конкурентоспроможна економіка України» (КЕУ). Також презентовано Концепцію розвитку екосистеми підтримки підприємництва, обговорено можливості синергії. Кількість учасників понад 90 осіб.

З метою інформаційної підтримки суб'єктів підприємництва продовжується наповнення бізнес-навігатору «Ресурси для малого і середнього бізнесу» (<http://uaassets.com.ua>), за допомогою якого суб'єкти підприємництва мають доступ до широкого кола ресурсів.

В розділі «Ведення бізнесу» Інвестиційного паспорту Донецької області, розміщеного на офіційному сайті облдержадміністрації, наводиться корисна інформація для суб'єктів підприємництва, в тому числі щодо: державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців; порталу електронних послуг iGov, де зібрано послуги, які державні органи України надають бізнесу; порталу електронних сервісів, організованого як об'єднання різних ресурсів та сервісів для забезпечення до максимального доступу до інформації та послуг у сфері державної реєстрації, ліцензування та дозвільної системи у сфері господарської діяльності; організацій з підтримки малого та середнього бізнесу та інше. Крім того, на сайті розміщуються інвестиційні пропозиції до уваги інвесторів – інформація про вільні земельні ділянки, анкети проєктів, які потребують залучення інвестицій, інформація про індустріальні парки, каталог експортного потенціалу та інше.

Спрощення адміністративних бар'єрів для ведення бізнесу

Продовжувалась робота з удосконалення мережі центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП).

Станом на 01.07.2020 забезпечена діяльність 35 ЦНАП (13 – в містах, 12 – в районах, 10 – в об'єднаних територіальних громадах (далі – ОТГ)).

Із загальної кількості ЦНАП 14 відповідають сучасним вимогам і стандартам. З метою підвищення якості надання адміністративних послуг 13 містами, районами, ОТГ області розроблені проєкти з розбудови/створення сучасних ЦНАП (міста Авдіївка, Костянтинівка, Краматорськ, Курахове, Мирноград, Покровськ, Світлодарськ, Мар'їнський район, Бахмутська, Вугледарська, Соледарська, Іллінівська, Званівська ОТГ).

На даний час за рахунок коштів державного, обласного та місцевих бюджетів ведуться роботи по розбудові ЦНАП в містах Бахмут, Краматорськ, Курахове, Покровськ та в Соледарській ОТГ. Міста Авдіївка, Костянтинівка, Світлодарськ, Мар'їнський район, Вугледарська, Званівська, Іллінівська ОТГ визначаються з джерелами фінансування проєктів.

Протягом 2019 – I півріччя 2020 року за результатами діяльності ЦНАП суб'єктам підприємницької діяльності та мешканцям області видано 239,8 тис. результатів надання адміністративних послуг.

Надання адміністративних послуг у сфері реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців, здійснюється у 22 ЦНАП області, у сфері прав на нерухоме майно – в 25 ЦНАП, у сфері державної реєстрації громадських формувань – у 26 ЦНАП, у сфері реєстрації місця проживання – у 19 ЦНАП, соціального характеру – в 31 ЦНАП.

На даний час у 20 ЦНАП запроваджене надання адміністративних послуг з оформлення та видачі паспортів громадянина України для виїзду за кордон та паспортів громадянина України з безконтактним електронним носієм в області. Послуги з державної реєстрації (перереєстрації) транспортних засобів та видачі (обміну) посвідчення водія надаються у ЦНАП міст Добропілля та Маріуполь.

Проводиться робота щодо запровадження електронних сервісів та надання адміністративних послуг в електронному вигляді. Так, система електронної черги запроваджена в 13 ЦНАП, онлайн консультування здійснюють 17 ЦНАП. Через систему iGov надаються 20 адміністративних послуг у ЦНАП м. Маріуполь, зокрема у сфері міграції, земельних відносин, будівництва.

На офіційних сайтах облдержадміністрації, сільських, селищних, міських рад, райдержадміністрацій створено розділи «Адміністративні послуги», «Центр надання адміністративних послуг», які оновлюються та містять інформацію про діяльність ЦНАП регіону: доступну інформацію для заявників про ЦНАП, графіки їх роботи, роз'яснення, бланки заяв та зразки їх заповнення.

Забезпечено надання повного комплексу адміністративних, консультаційних та інформаційних послуг платникам податків. Для суб'єктів звернень – фізичних та юридичних осіб функціонує 21 центр обслуговування платників (далі – ЦОП). Особливу увагу фахівці ЦОП приділяють підвищенню якості обслуговування відвідувачів центрів, створенню комфортних умов платникам, спрощенню процедури надання послуг завдяки впровадженню електронним сервісам, кількість яких постійно збільшується.

Найбільше платники використовують електронні сервіси з подання звітності в електронному вигляді. У ЦОП суб'єкти звернень мають можливість отримати 31 адміністративну послугу, з яких 25 – безоплатних послуг, 6 – платних. В середньому за місяць надається 16 – 17 тис. адміністративних послуг, за день – 0,8 тис.

Найбільш популярними є послуги з видачі картки платника податків, внесення до паспорта громадянина України (у формі книжечки) даних про реєстраційний номер облікової картки платника податків з Державного реєстру фізичних осіб-платників податків та видача відомостей з реєстру про суми/джерела виплачених доходів та утриманих податків. У ЦОП Центральної ДПІ, Північної ДПІ та Приморської ДПІ (м. Маріуполь), ЦОП Дружківської ДПІ та ЦОП Бахмутської ДПІ встановлено системи «електронна черга». В середньому у вказаних ЦОП щоденно обслуговується від 100 до 350 платників.

Працює сервіс «Пульс», на який надходять скарги (повідомлення) від платників щодо здійснення сервісного обслуговування у ЦОП Головного управління ДПС у Донецькій області.

Налагоджена прозора система прийняття регуляторних актів, що передбачає недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів, зменшення втручання у діяльність суб'єктів господарювання, забезпечення дотримання процедур підготовки регуляторних актів.

З метою залучення суб'єктів господарювання, громадських організацій та об'єднань підприємців до участі у реалізації державної регуляторної політики і державної політики у сфері підприємництва, функціонують місцеві координаційні ради з питань розвитку підприємництва, Регіональна рада підприємців в Донецькій області, на засіданнях яких розглядаються актуальні питання розвитку малого і середнього бізнесу.

Проблеми, що стримують розвиток підприємництва, постійно розглядаються на засіданнях «круглих столів», семінарах, конференціях, зустрічах представників влади з суб'єктами бізнесу.

Залучення міжнародної матеріально-технічної та фінансової допомоги

Проводилась робота щодо залучення у сферу малого та середнього підприємництва міжнародної матеріально-технічної та фінансової допомоги (зокрема, проекти (програми) «Економічна підтримка Східної України» за підтримки USAID, «Програма правової допомоги та економічного розвитку східної України» за підтримки Датської ради у справах біженців (DRC), «Підтримка ЄС для Сходу України – відновлення, зміцнення миру та урядування» та «Популяризація підприємництва серед населення, що постраждало від конфлікту в Україні, Фаза III» за підтримки ПРООН, «Підтримка Європейського Союзу для сходу України» через Фонд розвитку підприємництва (бувчий Німецько-Український фонд) та інші.

Діяльність міжнародних організацій в регіоні є вагомою підтримкою для суб'єктів малого і середнього підприємництва.

Так, в рамках проекту «Популяризація підприємництва серед населення, що постраждало від конфлікту в Україні, Фаза III» за підтримки ПРООН станом на 01.07.2020 52 мікро-, малих та середніх підприємств отримали бізнес-гранти на започаткування, відновлення або розширення діяльності. В рамках імплементації зазначених грантів створено 114 робочих місць для внутрішньо переміщених осіб та мешканців громад. Проведено Навчальну програму з розвитку навичок підприємництва на сході України в 40 населених пунктах Донецької та Луганської областей (274 учасника), чотири серії тренінгів з практичних аспектів підприємницької діяльності, основ стратегічного розвитку, маркетингу, продажів, брендингу та інших питань (162 учасника). У квітні 2020 року запущено онлайн-платформу «Почати. Бізнес» для підвищення спроможності місцевого населення стосовно відкриття та розвитку бізнесу. Платформа електронного навчання пропонує сім інтерактивних курсів, сфокусованих на плануванні та започаткуванні бізнесу, бізнесі у сфері логістики, готельній та ресторанній справі, виробництві текстилю та кераміки, харчовій промисловості, креативній індустрії.

Діяльність проекту «Програма правової допомоги та економічного розвитку східної України», який реалізується за підтримки Датської ради у справах біженців, була спрямована на підвищення спроможності внутрішньо переміщених осіб та постраждалого населення для започаткування/розбудови свого бізнесу, створення нових робочих місць та покращення можливостей для постійного працевлаштування.

В рамках проекту «Економічна підтримка Східної України», який реалізується за підтримки USAID, у I півріччі 2020 року громадська організація «Молодіжний рух «ШИФТ», м. Краматорськ, отримала грант для підвищення рівня знань та розвитку підприємницьких навичок серед молоді шляхом проведення низки практичних навчальних занять, орієнтованих на бізнес; Донецька торгово-промислова палат отримала грант з метою підвищення ділової спроможності зареєстрованих підприємців області шляхом серії навчальних та консультаційних заходів щодо ефективного управління та розширення бізнесу; проведено освітні заходи з підтримки бджільництва, туризму, IT-напряму; оцінено поточний соціально-економічний статус членів об'єднання овочників у смт Сартана (120 фермерів); підтримано участь 3 підприємств області у виставці плодово-овочевого сектору в м. Берлін тощо.

Крім того, в рамках проекту розпочав роботу Маріупольського центру підтримки та розвитку малих та середніх підприємств (Центр МСП). Наразі Центр МСП забезпечує розповсюдження серії інформаційних матеріалів із порадами щодо роботи в умовах кризи, поясненням змін у законодавстві та оподаткуванні та надає прямі консультації у кожному конкретному випадку. Розроблено правила та процедури для Центру МСП, які регулюють внутрішні основні бізнес-процеси: управління персоналом (HR), фінансовий та адміністративний менеджмент, закупівлі, робота з партнерами та клієнтами. У травні 2020 року для представників Центру МСП та Маріупольської міської ради було проведено

онлайн-тренінг на тему «Управління проєктами: підготовка грантових заявок». Учасники тренінгу отримали як теоретичні знання, так і практичні навички, працюючи в малих групах з конкретними ідеями проєктів, створюючи «дерево проблем», встановлюючи цілі та завдання та прогнозуючи результати.

В рамках програми «Fit for Partnership with Germany» проведена робота щодо інформування суб'єктів господарювання та залучення кандидатів до участі у бізнес-сесіях у Німеччині на 2020 рік у форматі «Менеджмент у сфері охорони здоров'я». Як наслідок, 9 медичних представників подали заявки на участь, з них 5 кандидатів успішно пройшли співбесіду та у березні 2020 року відвідали Німеччину з навчальним візитом. Одночасно продовжується робота щодо інформування суб'єктів господарювання та залучення кандидатів до участі у бізнес-сесіях у форматі «Виробництво продуктів харчування». Фахівцями департаменту інвестиційно-інноваційного розвитку і зовнішніх відносин облдержадміністрації прийнято участь у двох практичних онлайн-конференціях партнерських платформ WIN-WIN-Partnership щодо формату роботи для інформаційної підтримки бізнесу в умовах локдауну.

В рамках реалізації другої фази проєкту «Популяризація підприємництва серед населення, що постраждало від конфлікту в Україні» Програми Розвитку ООН (ПРООН) за фінансової підтримки уряду Польщі у вересні 2019 року 5 підприємців області прийняли участь у навчальному візиті до Польщі.

Залучення суб'єктів підприємництва до виставково-конгресної діяльності

В області здійснюється організаційна робота щодо проведення постійно діючих ярмарків з продажу сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки, до яких залучаються суб'єкти малого і середнього підприємництва. Особлива увага приділяється проведенню передсвяткових ярмарків та ярмарків вихідного дня. Протягом 2019 року – I півріччя 2020 року в містах та районах області проведено 1,3 тис. ярмарків, на яких реалізовано продукції на суму більш ніж 195 млн. грн.

У таких заходах приймають активну участь переможці конкурсних відборів, які отримали на реалізацію проєктів фінансову підтримку з обласного та місцевих бюджетів. Так, в рамках святкування у 2019 році Дня Європи у м. Бахмут та Дня Незалежності у м. Краматорськ відбулись виставки-ярмарки, на яких майже 30 суб'єктів підприємництва презентували свою продукцію. На виставках були представлені виробництва різноманітної спрямованості: одягу, взуття, логопедичних виробів, поліграфічної та сувенірної продукції, а також сироваріння, виробництва м'ясних, хлібобулочних і кондитерських виробів, меду тощо.

Суб'єкти підприємництва постійно залучаються до участі у місцевих, регіональних і міжрегіональних виставково-конгресних заходах, зокрема:

бізнес-виставці «Схід-Експо» (м. Київ, листопад 2019 року, жовтень 2020 року), яка проводиться за підтримки Програми ООН з відновлення та розбудови миру. Підприємці мали можливість не тільки презентувати свої досягнення у різних галузях (харчова промисловість, текстиль, кераміка, 3D-принтери, ІТ розробки, соляні вироби тощо), але і провести B2B-перемовини з потенційними партнерами, відвідати панельні дискусії, тематичні майстер-класи тощо;

міжнародній агропромисловій виставці та форумі з розвитку фермерства AGROPORT West Львів 2019 (березень 2019 року), міжнародній агропромисловій виставці «АГРО – 2020» (м. Київ).

26 Міжнародному туристичному салоні «Україна»-UITM'2019 (жовтень 2019 року, м. Київ) та інших заходах.

З метою розкриття потенціалу в сфері інформаційних технологій та формування локальної спільноти IT-професіоналів у червні 2019 року у м. Слов'янськ проведено відкриту конференцію IT-розробників 2019 «SMART PICNIC», яку відвідало більше 270 осіб. Конференція стала інформаційною платформою для обговорення питань щодо впровадження успішних Smart-проектів, сучасних підходів до розробки інноваційних інформаційних технологій, можливостей залучення додаткових ресурсів.

Вже традиційно щороку Донецькою торгово-промисловою палатою спільно з міжнародними партнерами проводяться дні кластерних і креативних ініціатив.

У листопаді 2019 року в рамках Фестивалю «Дні кластерних та креативних ініціатив» відбулося підписання меморандуму про створення туристичного кластеру «Гостинна Індустрія Донеччини+». Метою створення туристичного кластеру є підвищення рівня розвитку туристичної галузі регіону.

У липні 2020 року, враховуючи карантинні обмеження, Форум «Кластерних та креативних ініціатив» проведено в онлайн-режимі. Захід було спрямовано на членів кластерів, власників та топ-менеджерів мікро, малих та середніх підприємств галузей харчової промисловості, IT, туризму, легкої промисловості, ландшафтного дизайну та керамічної промисловості. Спікери Форуму поділились своїм досвідом з питань функціонування галузевих кластерів в Україні; рівня компетентності і вмотивованості підприємців до впровадження у свої бізнес-процеси творчої складової; форм, форматів та інструментів реалізації креативного потенціалу при веденні бізнесу; корисних інструментів для ведення кластерної діяльності в Україні; просування кластеру в соціальних мережах тощо.

Розвиток підприємницької ініціативи населення

Значна увага приділяється розвитку підприємницької ініціативи населення, що є одним з ключових напрямів підвищення рівня зайнятості, створення нових робочих місць і, як наслідок, зменшення безробіття.

З метою вивчення схильностей та здібностей безробітних осіб в тій чи іншій сфері діяльності, в усіх міських та районних центрах зайнятості Донецької області проводяться поглиблені консультації із використанням профдіагностичних методик. Протягом 2019 – I півріччя 2020 року надано 14,4 тис. консультацій з питань професійного самовизначення, в тому числі із застосуванням профдіагностичних методик. Професійне навчання за професіями, актуальними на ринку праці, в тому числі тими, які сприяють самостійній зайнятості, пройшли 12,2 тис. осіб.

Службою зайнятості Донецької області організовано професійне навчання безробітних основам підприємницької діяльності, яке є одним із елементів комплексної роботи з розвитку підприємницької ініціативи.

Навчання безробітних осіб основам підприємницької діяльності проходить в ДНЗ «Донецький центр професійно-технічної освіти Державної служби зайнятості», який включено до переліку закладів професійної (професійно-технічної) освіти для впровадження елементів дуальної форми навчання упродовж 2017-2020 років у професійну підготовку кваліфікованих кадрів за 7 професіями.

Протягом 2019 – I півріччя 2020 року в закладах освіти області 306 осіб проходили навчання основам ведення бізнесу. Крім того, за направленням служби зайнятості безробітні отримують професії, що сприяють започаткуванню власної справи.

Протягом 2019 – I півріччя 2020 року 270 осіб зареєстрували власну справу за сприяння служби зайнятості, у тому числі 30 - безробітні особи з числа демобілізованих учасників антитерористичної операції та 33 - внутрішньо переміщені особи. Сума фінансування за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття одноразової допомоги по безробіттю для

організації підприємницької діяльності за цей період склала 10,3 млн грн.

З метою надання якісних консультацій з питань організації та ведення підприємницької діяльності, сприяння розвитку підприємництва, стимулювання створення нових робочих місць та налагодження тісної співпраці з приватними підприємцями, працюють Центри розвитку підприємництва (консалтингові простори), де проводились щотижневі тренінги з основ бізнес планування та доступу до грантових програм. На цих заходах, у тому числі і тих, які проводились в дистанційному форматі, відвідувачі ознайомилися з принципами складання бізнес-плану, його структурою та особливостями оформлення. Майбутні та діючі підприємці на конкретних прикладах проводили всебічний аналіз свого бізнесу, його ризиків та перспектив для отримання максимального доходу. Так, за січень – червень 2020 року було проведено понад 240 заходів, в тому числі у дистанційному форматі у період карантинних обмежень, із залученням понад 2,7 тис. осіб, серед яких були і суб'єкти підприємницької діяльності. Під час зазначених тренінгів було надано більше 3 тис. індивідуальних консультацій.

Донецька обласна служба зайнятості постійно оновлює та активно популяризує серед населення регіону онлайн додаток на системі Android «Центр розвитку підприємництва», який покликаний надавати інформаційну підтримку особам, які планують започаткувати власну справу, а також діючим підприємцям. Додаток «Центр розвитку підприємництва» надає змогу оперативно в онлайн режимі отримати корисну інформацію з юридичних, фінансових та консалтингових питань. У додатку розміщена інформація щодо порядку участі у грантових програмах та у державному проєкті з фінансової підтримки суб'єктів підприємництва «Доступні кредити 5-7-9%», а також представлена актуальна інформація про освітні платформи, які пропонують онлайн курси для самоосвіти та набуття знань з питань бізнес-планування та ефективного ведення підприємницької діяльності.

З метою створення сприятливих умов для розвитку молодіжного підприємництва та формування підприємницької культури серед учнівської та студентської молоді, Донецькою обласною службою зайнятості організована робота «Бізнес-школи молодого підприємця». До запровадження карантинних заходів у приміщеннях центрів зайнятості, закладах загальної середньої освіти та молодіжних центрах проводились конкурси, квести, уроки фінансової грамотності, тренінги. Наразі такі заходи проводяться у форматі вебінарів. Так, протягом I півріччя 2020 року було проведено майже 90 заходів відповідної тематики для 1,2 тис. осіб, з них більше 40 заходів для 350 осіб було проведено дистанційно.

Зокрема, у травні 2020 року фахівцями Добропільського міського центру зайнятості проведено вебінар з учнівською молоддю в рамках роботи бізнес-школи молодого підприємця «Вони змінять світ на краще!». За допомогою інтерактивних вправ «Я в майбутньому», «Успішний підприємець», «Вигідна угода» учні змогли поринути у реалії ведення власної справи та відчутти себе успішними підприємцями. Молодь дізналась про такі навички, як «hard skills» і «soft skills», про можливості їх розвитку. Захід в бізнес-школі молодого підприємця «Вони змінять світ на краще!» став чудовою нагодою отримати натхнення, розуміння і підтримку для успішних бізнес-починань майбутніх підприємців.

2.3. Аналіз основних проблем розвитку малого і середнього підприємництва та шляхи їх вирішення.

Не зважаючи на певні позитивні результати, проблеми у сфері малого і середнього підприємництва залишаються актуальними.

Малий та середній бізнес в регіоні розвивається уповільнено та нерівномірно. Його потенціал не реалізується в достатній мірі внаслідок ряду проблем як на місцевому, так і на державному рівні, що є стримуючим фактором розвитку підприємництва.

Продовжують негативно впливати на розвиток малого і середнього підприємництва процеси, які спостерігались у регіоні протягом попередніх років: руйнування виробничих потужностей та транспортної інфраструктури, втрата міжгалузевих і логістичних зв'язків, погіршення фінансової ситуації, втрата суб'єктами господарювання окремих ринків збуту продукції. У 2020 році і перед малим і середнім бізнесом, і перед органами влади усіх рівнів постали нові виклики, пов'язані з епідемією Covid-19 і введенням карантинних обмежень.

Майже половина респондентів опитування представників бізнесу та громадськості щодо сильних/слабких сторін малого і середнього підприємництва та потреб у підтримці, проведеного в рамках підготовки Програми (далі – опитування), вважає, що реалізації програм розвитку малого і середнього підприємництва в області перешкоджає нестабільна ситуація, пов'язана із проведенням Операції Об'єднаних Сил. 37,6 % респондентів проведеного опитування до таких перешкод віднесли недовіру більшості представників бізнесу до ініціатив влади, 28,9 % – світову кризу, пов'язану з пандемією, 24,2 % – недофінансування програм, по 22,8 % – недосконалість чинної нормативно-правової бази та конкуренцію/вплив великих підприємств, 19,5 % – недостатньо налагоджений діалог влади та бізнесу та інше.

Однією з найбільш актуальних проблем для бізнесу залишається відсутність ефективних механізмів фінансово-кредитної підтримки.

За результатами опитування 32 % респондентів позначили відсутність стартового капіталу/коштів для розвитку бізнесу як одну з найбільш гострих та актуальних проблем, що заважають відкрити та/або вести бізнес в регіоні.

Серед інших проблем були визначені наступні:

- корупція;
- проведення на території області Операції Об'єднаних Сил;
- недостатня купівельна спроможність населення;
- високі податки;
- економічна криза;
- збереження адміністративних бар'єрів;
- недостатньо розвинута інфраструктура підтримки малого і середнього підприємництва;
- брак кваліфікованих трудових ресурсів;
- недостатня підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва з боку органів місцевої влади;
- висока орендна плата за приміщення та землю;
- карантинні заходи, запроваджені у зв'язку з епідемією COVID-19;
- відсутність належного доступу суб'єктів малого і середнього підприємництва до інформації;
- недоліки транспортної інфраструктури.

Окремо слід зазначити, що відповідно до проєкту Концепції реформування вугільної галузі, яка розробляється Міністерством енергетики України, в Донецькій області передбачається закрити 6 державних шахт з вивільненням 9,3 тис. осіб. У наслідок цього регіон зіткнеться з необхідністю створення за відносно короткий період часу нових робочих місць для працевлаштування працівників гірничого сектору, а також потребою вжиття соціальних заходів для пом'якшення негативного впливу закриття шахт на суспільство.

Зокрема, це стосується монопрофільних шахтарських міст, де частка доходів від вугледобувних підприємств може становити 80 % від загального доходу місцевих бюджетів. Наприклад, у м. Торецьк планується закриття останніх 2 діючих державних шахт ДП «Торецьквугілля» та буде вивільнено 2,5 тис. працівників (8 % від загальної кількості населення). При цьому, м. Торецьк розташовано безпосередньо на лінії розмежування, що

значно ускладнює можливість залучення зовнішніх інвестиційних ресурсів на реалізацію проєктів, спрямованих на створення нових виробництв. Також складною є ситуація в містах Українськ і Гірник Селидівської міської ради, де планується закриття шахт «Україна» та «Курахівська» та буде вивільнено понад 3,0 тис. працівників. Вивільнення працівників планується і в м. Мирноград, де закриватимуться шахти «Центральна» та «5-6».

З огляду на вищезазначене виникає необхідність впровадження та реалізації ініціатив, спрямованих на розвиток малого бізнесу як підґрунтя для диверсифікації економіки регіону, вжиття заходів, направлених на залучення до підприємницької діяльності працівників вугледобувних та вуглепереробних підприємств, що вивільняються у зв'язку з їх ліквідацією.

Ефективне вирішення проблем, з якими стикається малий та середній бізнес регіону, можливе лише при застосуванні комплексного підходу, налагодження ефективної співпраці влади, бізнесу, громадських інституцій.

Слід зазначити, що серед основних заходів підтримки малого і середнього бізнесу, які можна реалізувати на місцевому рівні, респонденти проведеного опитування визначили наступні:

реалізація регіональних програм фінансово-кредитної підтримки, фінансова допомога для впровадження інвестиційних проєктів за пріоритетними напрямками (так вважають 59,7 % респондентів);

зниження місцевих податків та зборів (42,3 %);

створення відкритих реєстрів вільних земельних ділянок/приміщень для оренди (41,6 %);

спрощення адміністративних процедур, зокрема порядку видачі документів дозвільного характеру (38,9 %)

та інші.

На сьогодні основним документом довгострокового планування, який визначає напрями та пріоритети розвитку регіону, є Стратегія розвитку Донецької області на період до 2027 року, затверджена розпорядженням голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 17.02.2020 № 147/5-20.

Досягнення стратегічного бачення Донеччини забезпечуватиметься шляхом впровадження чотирьох стратегічних напрямів діяльності, які відповідають стратегічним цілям:

1. Оновлена, конкурентоспроможна економіка
2. Якість життя та людський розвиток
3. Ефективне управління та безпека в умовах зовнішніх і внутрішніх викликів
4. Екологічна безпека та збалансоване природокористування

Саме в економічному блоці, в рамках операційної цілі 1.1. Кваліфіковані кадри, продуктивна зайнятість та гідна праця, передбачено реалізацію завдання 1.1.3 Розвиток малого та середнього підприємництва, як драйверу структурних перетворень. Досягти поставлених завдань передбачається шляхом:

запровадження інструментів фінансової підтримки (прямої або шляхом часткового відшкодування відсоткових ставок за кредитами) на реалізацію суб'єктами малого та середнього підприємництва інвестиційних проєктів, які передбачають створення нових робочих місць та (або) мають інноваційну складову;

сприяння спрощенню доступу до основних фінансових послуг для жінок та вразливих верств населення;

- підтримки високотехнологічного та інноваційного підприємництва;
  - професійної підготовки та покращення професійних навичок суб'єктів малого і середнього підприємництва, надання їм інформаційно-консультаційної підтримки (зокрема, щодо вимог контролюючих органів, змін нормативної бази у сфері регулювання підприємницької діяльності, доступних джерел та інструментів фінансування, питань поваги бізнесу до прав людини);
  - сприяння кооперації та координації між суб'єктами малого та середнього бізнесу;
  - стимулювання розвитку молодіжного та жіночого підприємництва (зокрема, шляхом започаткування та розвитку ними власного бізнесу у сільській місцевості, здійснення фермерської діяльності та участі у сільськогосподарських кооперативах), а також започаткування підприємницької діяльності вразливими категоріями населення (особливо у населених пунктах з моноструктурною економікою та у сільській місцевості);
  - формування позитивного іміджу підприємців, підвищення їх соціальної відповідальності;
  - популяризації серед населення (особливо серед молоді) соціального підприємництва та підприємницької діяльності в цілому;
  - підтримки соціально-відповідального підприємництва, направленою на підтримку вразливих груп населення;
  - запровадження механізмів обміну досвідом та кращими практиками як всередині регіону, так і за його межами (зокрема шляхом залучення представників малого та середнього підприємництва до конгресно-виставкових заходів);
  - розвитку інфраструктури підтримки малого та середнього підприємництва тощо.
- Крім того, заходи з розвитку малого і середнього підприємництва передбачені і іншими завданнями стратегії. Зокрема, реалізацію Завдання 1.2.3. Підтримка галузей, що мають економічний та інноваційний потенціал для розвитку, передбачається здійснювати, в тому числі, шляхом:
- сприяння міжсекторальному співробітництву у форматі «наука – бізнес – влада» та (або) у вигляді налагодження зв'язків в межах кластерних та міжгалузевих об'єднань;
  - стимулювання розвитку виробництв з високим рівнем доданої вартості, високоінтелектуальних та креативних індустрій;
  - створення та розбудови індустріальних парків тощо.
- Розвиток сільських територій з низькою щільністю населення, передбачений Завданням 3.3.1, передбачається здійснювати, в тому числі, шляхом стимулювання зайнятості населення та самозайнятості в сільській місцевості, зокрема через підтримку підприємництва, створення кооперативів.
- Підтримку малих монофункціональних міст, передбачену Завданням 3.3.2, передбачається здійснювати, зокрема, шляхом:
- впровадження проєктів, що сприяють перебудові структури місцевої економіки;
  - стимулювання самозайнятості населення та підтримки розвитку підприємництва;
  - формування можливостей для перекваліфікації, навчання та перенавчання працівників містоутворюючих підприємств.
- Визначені пріоритети враховані при підготовці заходів Програми.

SWOT аналіз

В ході розробки Програми для визначення внутрішніх та зовнішніх чинників, що впливають на розвиток підприємницької діяльності, було використано метод SWOT-аналізу, де:

сильні сторони - наявні внутрішні позитивні фактори або ресурси малого і середнього підприємництва, які можуть бути використані для формування конкурентних переваг;

слабкі сторони - наявні внутрішні негативні фактори малого і середнього підприємництва, які заважають його розвитку;

можливості - позитивні фактори зовнішнього впливу (наявні або найбільш ймовірні), які можна використати для розвитку малого і середнього підприємництва;

загрози - негативні фактори зовнішнього впливу (наявні або найбільш ймовірні), які перешкоджають розвитку малого і середнього підприємництва.

SWOT-аналіз проведено з урахуванням думки учасників робочої групи з розробки проєкту Програми.

S Сильні сторони (Strengths)	W Слабкі сторони (Weaknesses)
<p>S1 Значна частка малих та середніх підприємств у загальній кількості підприємств області</p> <p>S2 Наявність людських та трудових ресурсів, переміщення бази трудових ресурсів з окупованих територій</p> <p>S3 Багатогалузева структура економіки, досить значна частина підприємств малого і середнього бізнесу задіяні у сфері промислового виробництва</p> <p>S4 Незначна конкуренція в окремих сферах господарської діяльності, наявність вільних ринкових ніш</p> <p>S5 Позитивна тенденція в розвитку молочного господарства, птахівництва, традиції з виробництва та переробки м'ясної продукції</p> <p>S6 Наявність ланцюжків «сировина-виробництво-збут» у металургійному та енергетичному комплексах, лідерські позиції у виробництві гірничошахтного та металургійного устаткування</p> <p>S7 Орієнтація на місцевий ринок та індивідуальне споживання, насичення ринку споживчими товарами та послугами повсякденного попиту</p> <p>S8 Здатність МСП розширяти сферу застосування праці, створювати можливості для підприємницької діяльності населення</p>	<p>W1 Нерівномірність розвитку малого та середнього підприємництва в територіальному розрізі</p> <p>W2 Низька роль малого та середнього бізнесу в економічному розвитку області, незначна частка підприємств малого бізнесу у сфері виробництва, незначний рівень конкурентоспроможності малих та середніх підприємств</p> <p>W3 Індустріально орієнтована структура економіки регіону, сконцентрована на виробництві проміжних продуктів базових та видобувних галузей з низьким ступенем переробки сировини, монополія великих підприємств в базових галузях</p> <p>W4 Відсутність стартового капіталу для започаткування бізнесу, брак коштів для розвитку бізнесу, дефіцит оборотних коштів, низький рівень залучення інвестицій у розвиток</p> <p>W5 Брак кваліфікованих кадрів у найбільш затребуваних галузях та сферах</p> <p>W6 Низький рівень заробітної плати найманих працівників, дисбаланс рівня оплати праці жінок та чоловіків, що працюють в аналогічних сферах</p> <p>W7 Зношеність основних фондів суб'єктів підприємництва, недостатність та низький технологічний рівень потужностей, зокрема харчової та харчопереробної промисловості</p>

<p>S9 Досвід господарювання у складних суспільно-політичних та соціально-економічних умовах</p> <p>S10 Ініціативність, бажання розвиватись, пошук нових сфер роботи, уміння ризикувати</p>	<p>W8 Несформованість кластерних систем, відсутність регіональної кооперації великого, малого і середнього бізнесу</p> <p>W9 Підвищена чутливість до зростання рівня цін, змін попиту на місцевому ринку, умов кредитування</p> <p>W10 Брак знань для ведення та розвитку бізнесу, низька юридична грамотність, слабка обізнаність щодо податкового законодавства</p> <p>W11 Низький рівень інноваційної активності підприємств малого і середнього бізнесу, відсутність мотивації бізнесу до впровадження інновацій</p> <p>W12 Істотна залежність регіону від зовнішньої торгівлі</p> <p>W13 Неможливість придбати нове обладнання або перевезти обладнання з виробництва чи майстерень, що залишилися на тимчасово окупованій території</p> <p>W14 Фінансова неспроможність забезпечити вихід на ринки ЄС, відсутність навичок та обізнаності для позиціонування продукції (послуг) на ринку ЄС</p> <p>W15 Нерозвиненість державно-приватного партнерства</p> <p>W16 Низький рівень взаємодії між суб'єктами малого і середнього бізнесу у вирішенні проблемних питань</p> <p>W17 Високий рівень сприйняття корупції підприємницьким середовищем, знаходження в тіньовому секторі, що не дає можливості розвитку</p> <p>W18 Недостатній рівень соціальної активності бізнесу, слабка підприємницька ініціатива</p> <p>W19 Необізнаність щодо реальних програм, діючих на території області, недовіра до державних програм</p>
<p>О Можливості (Opportunities)</p>	<p>Т Загрози (Threats)</p>
<p>O1 Завершення військового конфлікту, повернення непідконтрольних територій</p> <p>O2 Наявність вільних промислових площадок та споруд, невикористовуваних</p>	<p>T1 Загострення військового конфлікту</p> <p>T2 Погіршення макроекономічної ситуації, структурна слабкість економіки області, зростання інфляції, зниження</p>

<p>промислових потужностей, промислових майданчиків</p> <p>О3 Достатньо розвинута сільськогосподарська сфера, наявність сировинних ресурсів, в тому числі для розвитку харчової та харчопереробної галузі</p> <p>О4 Наявність освітньої інфраструктури, можливість забезпечення підготовки та перепідготовки кадрів для сфери підприємництва, співпраця бізнесу з навчальними закладами регіону, впровадження навчальних програм з організації власної справи, розвиток дуальної освіти</p> <p>О5 Культурна спадщина та унікальний природний і рекреаційний потенціал, як база для розвитку туризму</p> <p>О6 Широкий спектр попиту на послуги з боку корпоративного сектору великих підприємств</p> <p>О7 Зняття мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення</p> <p>О8 Потенціал щодо розвитку тепличного і підземного вирощування сільськогосподарських культур</p> <p>О9 Створення індустріальних парків, технопарків, науково-технічних центрів</p> <p>О10 Підтримка створення кластерів, кластеризація суміжних регіонів</p> <p>О11 Подальша дерегуляція, зниження податкового навантаження, удосконалення процедур отримання адміністративних послуг, документів дозвільного характеру, у т.ч. шляхом розвитку електронних систем, центрів надання адміністративних послуг</p> <p>О12 Розвиток інфраструктури підтримки підприємництва, інформаційно-консультаційні та консалтингові послуги, надання професійної допомоги бізнесу у залученні інвестицій</p> <p>О13 Підтримка бізнесу з боку Донецької торгово-промислової палати, Донецького обласного центру зайнятості, використання потенціалу Донецького наукового центру НАН та МОН України</p> <p>О14 Введення нових і модернізації існуючих механізмів для забезпечення</p>	<p>купівельної спроможності населення, зниження сукупного попиту</p> <p>Т3 Подальше погіршення демографічної ситуації, високий рівень трудової міграції найбільш активної частини населення, диспропорції рівня безробіття за статтю</p> <p>Т4 Відсутність ділових та туристичних потоків, зниження інвестиційної привабливості, негативний імідж регіону, що перебуває у стані бойових дій</p> <p>Т5 Наявність малих монофункціональних міст, ознаки депресивного стану території в зв'язку з закриттям містоутворюючих підприємств, відсутність виваженої державної політики щодо перспектив розвитку підприємств паливно-енергетичного комплексу</p> <p>Т6 Низька частка альтернативних та відновлювальних джерел енергії, зростання цін на енергоносії, зарегульованість сектору електропостачання</p> <p>Т7 Розташування регіону у зоні ризикованого землеробства</p> <p>Т8 Складність податкового адміністрування, нестабільність податкового законодавства, надмірний податковий тиск на підприємців, необґрунтовано висока вартість орендної плати на землю</p> <p>Т9 Розповсюдження бюрократії, з негативним, непродуктивним втручанням у сферу бізнесу, збереження адміністративних бар'єрів (ресстрації, ліцензування, сертифікації, системи контролю і дозвільної практики, регулювання орендних відносин тощо)</p> <p>Т10 Високий рівень тінізації бізнесу в окремих сферах діяльності, що створює конкуренцію легальному бізнесу, наявність корупційної складової</p> <p>Т11 Скорочення міжнародної фінансової підтримки, відсутність доступних кредитних ресурсів</p> <p>Т12 Збереження значної конкуренції з боку великого бізнесу, зниження попиту на послуги малого бізнесу з боку великих підприємств</p>
--	--

<p>розвитку відновлювальних та альтернативних джерел енергії</p> <p>O15 Потенціал і купівельна спроможність споживачів в сфері виробництва товарів і послуг, сусідство з чотирма областями України</p> <p>O16 Державна допомога суб'єктам господарювання для започаткування і ведення власної справи, а також придбання і впровадження інноваційних технологій, підтримка з боку міжнародних організацій</p> <p>O17 Державна підтримка та розвиток видів економічної діяльності, які належать до креативних та «цифрових» індустрій у сфері діджиталізації</p> <p>O18 Відсутність тиску з боку місцевої влади, налагоджений відкритий діалог влади з представниками бізнесу, громадськістю, залучення МСП до участі в розробці нормативно-правових актів, у т. ч. нормальний протекціонізм для місцевого МСП</p> <p>O19 Системні дії влади з підтримки, в тому числі фінансової, сектору малого і середнього бізнесу, наявність національної та регіональної програм підтримки підприємництва</p>	<p>T13 Значна пошкодженість покриття автомобільних доріг, закриття повітряного простору, фактична ізолюваність Маріупольського морського торговельного порту від багатьох вантажовласників, і як наслідок ускладненість транспортно-логістичних зв'язків (автомобільних, залізничних, морських, повітряних) як всередині регіону так і з іншими областями та країнами</p> <p>T14 Розрив технологічних ланцюгів та неспроможність ефективного заміщення сировинних ресурсів внаслідок окупації частини території</p> <p>T15 Недостатня розвиненість фінансової та бізнес-інфраструктури, організаційно слабкі бізнес-об'єднання</p> <p>T16 Втрата конкурентоспроможності секторів економіки через нездатність модернізувати виробництво, вчасно перейти на стандарти ЄС</p> <p>T17 Слабкість механізмів захисту та протидії рейдерству, ризик втрати виробничих потужностей та земель через рейдерство</p> <p>T18 Скорочення чисельності організацій, які здійснюють наукові дослідження і розробки, відсутність (нерозвиненість) проєктувальних організацій</p> <p>T19 Нерозвиненість інноваційної інфраструктури циклу «ідея – дослідження – проєктування – виробництво – збут» (інкубатори, наукові парки, технопарки тощо), інституційного забезпечення (організаційно-законодавчих заходів) її сталого розвитку</p> <p>T20 Низький рівень державної підтримки розвитку підприємництва, недостатнє фінансове забезпечення програм і заходів з підтримки підприємництва, слабка увага з боку влади до участі підприємців в розробці реальних заходів для розвитку МСП</p>
--	---

На основі SWOT-аналізу виявлені логічні взаємозв'язки між внутрішніми (сильні та слабкі сторони) та зовнішніми (можливості та загрози) факторами, які мають значення для розвитку малого і середнього підприємництва регіону, та були враховані під час формування заходів Програми.

Саме ці взаємозв'язки дозволяють сформулювати:

порівняльні переваги – найбільш важливі сильні сторони малого і середнього підприємництва, які спираються на зовнішні можливості та можуть надати істотний поштовх для розвитку малого і середнього підприємництва;

виклики – використання зовнішніх сприятливих тенденцій для зменшення вразливості малого і середнього підприємництва та мінімізації негативних наслідків існування його слабких сторін;

ризики – врахування найбільш імовірних зовнішніх загроз, які впливають на найбільш слабкі сторони малого і середнього підприємництва.

Зв'язки, позначені позначкою «++», відповідають сильному впливу зовнішнього середовища на внутрішні чинники розвитку малого і середнього підприємництва, позначкою «+» – слабкому (опосередкованому) впливу.

ОЦІНКА ПОРІВНЯЛЬНИХ ПЕРЕВАГ

(як найбільш важливі СИЛЬНІ (S) сторони малого і середнього бізнесу, спираючись на зовнішні МОЖЛИВОСТІ (O), можуть надати поштовх розвитку малого і середнього бізнесу)

Внутрішні чинники	Зовнішнє середовище																			
	O1	O2	O3	O4	O5	O6	O7	O8	O9	O10	O11	O12	O13	O14	O15	O16	O17	O18	O19	
S1	+	++	++	+	+	+	+	++	++	+	++	++	++	+	++	++	+	++	++	
S2	++	+	+	++	+	+	+	+	+	+	+	++	++	+	+	++	+	++	++	
S3	+	++		+		+	+	+	++	++	+	++	+	+	+	++	+	++	++	
S4	+	+	++	+	++	+	+	++	+	+	++	++	+	+	+	++	++	+	++	
S5	+	+	++	+		+	+			+	++	+	+	+	+	++		+	++	
S6	++	+				+			+	++	+	+	+	+	+	+		+	++	
S7	++	+	+		+	+	+	++	+	+	+	+	+	+	++	+		+	++	
S8	+	+	+	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	+	++	++
S9	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	++	+	+	+		+	++	
S10	+	+	++	++	+	+	+	++	++	++	+	+	++	++	+	++	++	++	++	

ОЦІНКА ВИКЛИКІВ(як зовнішні **МОЖЛИВОСТІ (O)**, можуть мінімізувати негативні наслідки існування **СЛАБКИХ (W)** сторін)

Внутрішні чинники	Зовнішнє середовище																		
	O1	O2	O3	O4	O5	O6	O7	O8	O9	O10	O11	O12	O13	O14	O15	O16	O17	O18	O19
W1	++	+	+	+	+	+	+	+		++	++	++	++		+	++	+	+	++
W2	++	++	+	+	+	+	+	+	++	+	++	++	+	+	++	++	+	++	++
W3	+	+	+	++	+	+	++	++	++	+	+	+	+	+	+	+	+	+	++
W4	+	+				+			+	+	+	++	+		+	++			++
W5	+			++					+	+		+	+			+			+
W6	+	+	+	+		+					+		+		+	+		+	+
W7	+	+	+			+			+	+		+	+	+		++			++
W8	+	+	+	+		++			++	++	+	++	++			++			++
W9	+	+	+			+				+	+	+	+		++	+			+
W10	+			++		+	+		+	+	+	++	++			++			++
W11	+	+		++	+	+			++	+	+	++	++	++	+	++	++	+	++
W12	+	+	+			+	+		+	+	+	+	+		++	+	+		+
W13	++	++	+	+		+	+		++	+	+	+	+	+		++		+	++
W14	+	++	+	+		+	+		+	++	+	++	++			++			++
W15	+	+	+	+	+	+			++	+	+	+	++			++		++	++
W16		+	+	+		+			+	+	+	+	++			+		+	+
W17		+	+			+			+		++	+	+			+	+	++	++
W18	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	++		+	++	+	+	++
W19		+		+		+		+	+	+	+	++	++			++	+	+	++

ОЦІНКА РИЗИКІВ

(як найбільш імовірні зовнішні ЗАГРОЗИ (Т) можуть вплинути на СЛАБКІ (W) сторони)

Внутрішні чинники	Зовнішнє середовище																			
	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18	T19	T20
W1	++	++	++	++	++	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		++	++
W2	++	++	+	+	+	+	+	++	++	++	+	++	+	+	+	+	+	+	+	++
W3	+	++	+	+	++	+	+	+	+	+	+	++	+	++	+	++	+	+	++	++
W4	++	++	+	++	+	+	+	+	+	+	++	+	+	+	+	+	+	+	+	++
W5	++	++	++	+	+	+		+		+	+	+			+	+		+	+	+
W6	+	++	++	+	+	+		+		++	+	+			+	++		+	+	+
W7	+	++		+	++	+		++	++	+	++	+		+	++	++		+	++	++
W8	+	+		+	++	+	+		+	++		++	+	+	+	+	+	+	++	++
W9	+	++	+	+	+	+		+	+	+	+	+			+	+	+	+	+	+
W10	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+			+	+	+	+	+	++
W11	+	++		++	++	+		++	+	++	++	++	+	+	++	++	+	+	++	++
W12	++	+		++	+	+	+					+	+	+	+	+	+		+	+
W13	+	++		+	+	+		++	+	+	+	+	+	+	+	+			+	+
W14	+	++		+	+	+	+	+	++		++	+	+	+	+	++			+	+
W15	+	+		+	+	+		+	+	+					+	+	+	+	+	++
W16	+			+	+	+	+		+	++		+			++	+	+		+	+
W17	+	+		+	++	+	+	++	++	++		+		+	++	+	++	+	+	++
W18	+	++	+	+	+	+	+	++	++	+	+	+			+	+	+		+	+
W19	+				+	+		+	+	+	+				+	+	+		+	++

3. Мета Програми

Метою Програми є створення сприятливих умов для розвитку малого і середнього підприємництва, забезпечення зайнятості населення, підвищення конкурентоспроможності продукції малих і середніх підприємств.

Підтримка суб'єктів малого та середнього підприємництва здійснюватиметься шляхом консолідації зусиль органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, бізнесу, громадських об'єднань підприємців в питаннях підтримки, захисту прав та інтересів малого та середнього бізнесу, удосконалення регуляторного середовища, системи надання адміністративних послуг та видачі документів дозвільного характеру, пошуку нових фінансових інструментів для розвитку бізнесу та залучення міжнародної донорської допомоги, розширення системи професійної освіти та підготовки кадрів для сфери підприємництва, розвитку інфраструктури підтримки малого та середнього бізнесу, створення умов для активізації його інвестиційно-інноваційної діяльності.

Програма ґрунтується на основі аналізу стану розвитку підприємництва в області, результатів виконання попередніх програм розвитку малого та середнього підприємництва, опитування представників бізнесу та громадськості щодо сильних/слабких сторін малого і середнього підприємництва та потреб у підтримці, визначає проблемні питання, основні зовнішні та внутрішні чинники, які стримують розвиток малого та середнього підприємництва, визначає основні цілі, завдання щодо розвитку підприємництва в області та комплекс заходів щодо їх реалізації.

Основними напрямками розвитку малого і середнього підприємництва визначено:

I. Створення сприятливого середовища для розвитку малого і середнього підприємництва

Заходи даного напрямку направлені на:

- підвищення ефективності реалізації державної регуляторної політики;
- спрощення умов для ведення бізнесу, в тому числі шляхом забезпечення надання максимальної кількості послуг в одному приміщенні, розвитку електронного урядування;
- надання суб'єктам малого та середнього підприємництва інформаційно-консультаційної підтримки;
- запровадження інструментів фінансової підтримки суб'єктів підприємництва.

Метою передбачених заходів є підвищення ефективності реалізації державної регуляторної політики, забезпечення участі суб'єктів підприємництва у її здійсненні, зокрема, шляхом проведення громадських слухань, засідань дорадчих органів при місцевих органах виконавчої влади, органах місцевого самоврядування; підвищення ефективності ведення бізнесу за рахунок спрощення доступу до інформаційних ресурсів, скорочення часу та економії коштів на пошук необхідної інформації; поліпшення інформованості суб'єктів підприємництва щодо можливостей участі у публічних закупівлях та підвищення потенціалу у використанні можливостей публічних закупівель; розширення доступу до фінансових ресурсів.

В рамках реалізації цього напрямку буде надаватись часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проектів суб'єктів малого підприємництва.

Компенсація надаватиметься на конкурсних засадах тільки по одному кредиту у розмірі 70 відсотків ставки за кредит, встановленої банківською установою, що надала суб'єкту малого підприємництва кредит, але не більше 150 відсотків облікової ставки Національного банку України, яка діяла на дату нарахування відсотків за користування кредитом, та не більше 350,0 тис. грн. в рік на одного позичальника.

Порядок використання коштів, передбачених в обласному бюджеті на часткову компенсацію відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проєктів суб'єктів малого підприємництва, затверджується розпорядженням голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації.

Буде запроваджено фінансову підтримку суб'єктів малого і середнього підприємництва на реалізацію проєктів у сферах смарт-спеціалізації Донецької області.

Фінансова підтримка надаватиметься на конкурсних засадах на безоплатній та безповоротній основі. Суб'єктам малого підприємництва – переможцям конкурсних відборів проєктів 70 відсотків суми фінансової підтримки надаватиметься за рахунок коштів обласного бюджету, 30 відсотків – за рахунок коштів бюджетів районів/міст обласного значення/об'єднаних територіальних громад за місцем фактичного провадження суб'єктом малого підприємництва господарської діяльності (реалізації проєкту). При цьому загальний розмір фінансової підтримки за рахунок коштів обласного та місцевих бюджетів не може перевищувати 500,0 тис. грн. Обов'язковою умовою надання фінансової підтримки є:

співфінансування у розмірі не менше 25 відсотків суб'єктом малого підприємництва витрат на реалізацію проєкту;

передбачення умовами проєкту створення нових робочих місць та працевлаштування на них найманих осіб.

Порядок використання коштів, передбачених в обласному бюджеті на надання фінансової підтримки суб'єктам малого і середнього підприємництва на реалізацію проєктів у сферах смарт-спеціалізації Донецької області, затверджується розпорядженням голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації.

При цьому, загальний розмір фінансової підтримки та отриманої іншої державної допомоги незалежно від її форми та джерел не може перевищувати за будь-який трирічний період суму, еквівалентну 200 тисячам євро, визначену за офіційним валютним курсом, встановленим Національним банком України, що діяв на останній день фінансового року.

З метою спрощення умов для ведення бізнесу, продовжуватиметься робота з розширення мережі центрів надання адміністративних послуг, зокрема в об'єднаних територіальних громадах, утворення віддалених робочих місць для роботи адміністраторів центрів. Надаватиметься повний комплекс адміністративних, консультаційних та інформаційних послуг платникам податків Донецької області.

Необхідним є подальше покращення державно-приватного діалогу стосовно сектору малого і середнього підприємництва шляхом постійного двостороннього діалогу і співпраці. Проблемні питання розвитку підприємництва обговорюватимуться на засіданнях дорадчих органів при місцевих органах виконавчої влади, органах місцевого самоврядування.

Здійснення заходів даного напрямку дозволить удосконалити для підприємців регіону регуляторне середовище, покращити інформаційне забезпечення суб'єктів малого і середнього підприємництва з боку органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, відновленню та розширенню бізнесу на території області, створенню нових робочих місць, розвитку суб'єктів малого і середнього підприємництва.

II. Популяризація підприємницької культури, розвиток підприємницьких навичок.

Заходи даного напрямку направлені на:

- формування позитивного іміджу підприємців, підвищення їх соціальної відповідальності, сприяння розвитку соціального підприємництва;
- поширення інформації про позитивні досягнення, історії успіху та кращі практики впровадження діяльності;
- стимулювання зайнятості населення та самозайнятості, в тому числі у сільській місцевості;
- стимулювання розвитку молодіжного, жіночого підприємництва, започаткування підприємницької діяльності вразливими категоріями населення (особливо у населених пунктах з моноструктурною економікою та у сільській місцевості);
- професійну підготовку, покращення професійних навичок суб'єктів малого та середнього підприємництва;
- запровадження механізмів обміну досвідом та кращими практиками як всередині регіону, так і за його межами;
- збільшення туристичної та рекреаційної інфраструктури.

Враховуючи, що однією із основних проблем, що стримують розвиток підприємництва, сьогодні є недостатній рівень знань та практичних навичок щодо планування та ведення бізнесу, проводитимуться навчальні семінари, тренінги з бізнес-планування, розвитку бізнес-процесів.

З метою підвищення кваліфікації, отримання сучасного досвіду, нових навичок, налагодження контактів, започаткування спільних проектів, проводитиметься робота зі сприяння участі суб'єктів підприємництва в програмах обміну міжнародним досвідом.

Проводитимуться заходи, направлені на організацію навчання безробітних основам підприємницької діяльності та за професіями, які сприяють започаткуванню власної справи.

Суб'єкти підприємництва залучатимуться до участі у виставково-презентаційних заходах, що проходять в області, в Україні, в країнах партнерах України.

Реалізація заходів даного напрямку сприятиме підвищенню кваліфікації управлінських кадрів для сфери підприємництва, навчанню незайнятого населення області основам підприємництва, забезпеченню розвитку ефективного державно-приватного діалогу, розвитку соціального підприємництва, залученню до підприємницької діяльності вразливих категорій населення тощо.

III. Підсилення конкурентоспроможності та інноваційного потенціалу малого і середнього підприємництва

Заходи даного напрямку направлені на:

- сприяння ефективному реформуванню вугільної галузі та справедливій трансформації вугільних регіонів на території області;
- популяризацію індустріальних парків з метою залучення малого і середнього підприємництва для здійснення господарської діяльності на території індустріальних парків;
- сприяння міжсекторальному співробітництву у форматі «наука-бізнес-влада» та (або) у вигляді налагодження зв'язків в межах кластерних та міжгалузевих об'єднань;
- екологічна просвіта та інформування суб'єктів малого та середнього підприємництва задля сприяння екологізації підприємництва;

- формування інноваційної культури, сприяння залученню дітей та молоді до інноваційної діяльності;
- стимулювання створення нових мікро, малих та середніх підприємств за рахунок активації ринкових ніш, що мають потенціал для розвитку;
- підтримку високотехнологічного та інноваційного підприємництва;
- розвиток інфраструктури підтримки малого та середнього підприємництва.

В рамках реалізації даного напрямку вживатимуться заходи, направлені на залучення до підприємницької діяльності працівників вугледобувних та вуглепереробних підприємств, що вивільняються у зв'язку з їх ліквідацією.

Суб'єкти малого і середнього підприємництва інформуватимуться про переваги впровадження моделей сталого споживання та виробництва, "зелених практик", залучатимуться до спільних семінарів, нарад щодо переваг екологізації підприємницької діяльності.

Буде проведений моніторинг розвитку інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва на предмет його відповідності потребам бізнесу, вивчатиметься питання щодо можливості запровадження в області системи Пунктів підтримки підприємств. Проводитиметься робота, направлена на розвиток кластерних та галузевих об'єднань підприємців.

Здійснення заходів даного напрямку сприятиме розвитку інноваційних видів підприємництва, інтеграції ідей екологічної безпеки та сталого розвитку у місцевий розвиток, впровадженню у господарську діяльність моделей невиснажливого господарювання та екологічно дружніх технологій, удосконаленню роботи діючих та створенню нових об'єктів інфраструктури підтримки підприємництва.

4. ЗАХОДИ ПРОГРАМИ

№ з/п	Пріоритетні завдання	Заходи	Строк виконання	Виконавці	Джерела фінансування	Вартість, тис.грн.	
						2021*	2022*
I. Створення сприятливого середовища для розвитку малого і середнього підприємництва							
1.	Підвищення ефективності реалізації державної регуляторної політики	1.1. Забезпечення здійснення державної регуляторної політики в області: планування діяльності з підготовки проєктів регуляторних актів; оприлюднення проєктів регуляторних актів у місцевих засобах масової інформації, на офіційних веб-сайтах та проведення їх громадського обговорення; проведення аналізу регуляторного впливу розроблених регуляторних актів; здійснення відстеження результативності регуляторних актів; забезпечення постійного оновлення електронного реєстру чинних регуляторних актів	2021-2022	Райдержадміністрації, виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад, структурні підрозділи облдержадміністрації - розробники регуляторних актів	В межах кошторису виконавців		
		1.2. Залучення суб'єктів малого та середнього підприємництва, громадських організацій підприємців до участі в розробці та публічному обговоренні проєктів регуляторних актів, які мають суттєвий вплив на підприємницьку діяльність	2021-2022	Структурні підрозділи облдержадміністрації – розробники регуляторних актів, райдержадміністрації, виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад	В межах кошторису виконавців		
		1.3. Проведення постійного моніторингу регуляторних актів на предмет їх впливу на бізнес та відповідності змінам у законодавстві.	2021-2022	Структурні підрозділи облдержадміністрації – розробники регуляторних актів	В межах кошторису виконавців		

№ з/п	Пріоритетні завдання	Заходи	Строк виконання	Виконавці	Джерела фінансування	Вартість, тис.грн.	
						2021*	2022*
				актів, райдержадміністрації, виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад			
		1.4. Підвищення спроможності представників місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування у використанні методики М-тесту	2021-2022	Виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад, структурні підрозділи облдержадміністрації – розробники регуляторних актів	В межах кошторису виконавців		
		1.5 Обговорення актуальних питань розвитку підприємництва на засіданнях дорадчих органів при місцевих органах виконавчої влади, органах місцевого самоврядування	2021-2022	Райдержадміністрації, виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад, департамент економіки облдержадміністрації, Регіональна рада підприємців в Донецькій області	В межах кошторису виконавців		
2.	Спрощення умов для ведення бізнесу, в тому числі шляхом забезпечення надання максимальної кількості послуг в одному приміщенні, розвитку електронного урядування	2.1. Забезпечення ефективного функціонування центрів надання адміністративних послуг	2021-2022	Райдержадміністрації, виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад, територіальні органи міністерств та інших центральних органів виконавчої влади	В межах кошторису виконавців		

№ з/п	Пріоритетні завдання	Заходи	Строк виконання	Виконавці	Джерела фінансування	Вартість, тис.грн.	
						2021*	2022*
		2.2. Забезпечення подальшого переведення процесу надання адміністративних послуг в електронний формат	2021-2022	Райдержадміністрації, виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад, територіальні органи міністерств та інших центральних органів виконавчої влади	В межах кошторису виконавців		
		2.3. Проведення заходів (семініарів, нарад, «круглих столів») з питань удосконалення надання адміністративних послуг та видачі документів дозвільного характеру	2021-2022	Райдержадміністрації, виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад, територіальні органи міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, департамент економіки облдержадміністрації	В межах кошторису виконавців		
		2.4. Надання повного комплексу адміністративних та інших послуг і сервісів платникам податків Донецької області в центрах обслуговування платників.	2021-2022	Головне управління ДПС у Донецькій області	В межах кошторису виконавців		
		2.5. Сприяння долученню міст області до платформи StartBusinessChallenge https://sbc.regulation.gov.ua/	2021-2022	Виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад	В межах кошторису виконавців		
		2.6. Проведення роботи з визначення доцільності та можливості створення інституту бізнес-омбудсмена в Донецькій області	2021	Департамент економіки облдержадміністрації, Донецька торгово-промислова палата	В межах кошторису виконавців		

№ з/п	Пріоритетні завдання	Заходи	Строк виконання	Виконавці	Джерела фінансування	Вартість, тис.грн.	
						2021*	2022*
3.	Надання суб'єктам малого та середнього підприємництва інформаційно-консультаційної підтримки	3.1 Розміщення на офіційному веб-сайті облдержадміністрації, веб-сайтах райдержадміністрацій, органів місцевого самоврядування інформації щодо актуальних питань ведення бізнесу	2021-2022	Управління інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації, департамент економіки облдержадміністрації, департамент інвестиційно-інноваційного розвитку і зовнішніх відносин облдержадміністрації, департамент агропромислового розвитку та земельних відносин облдержадміністрації, департамент розвитку базових галузей промисловості облдержадміністрації, райдержадміністрації, виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад	В межах кошторису виконавців		
		3.2. Підтримка у належному технічному стані та адміністрування інформаційно-аналітичної системи «Ресурси для малого і середнього бізнесу»	2021-2022	Департамент економіки облдержадміністрації, райдержадміністрації, виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад	Інші джерела	36,175	36,175
		3.3. Інформаційно-консультаційна підтримка суб'єктів підприємницької діяльності, у т.ч. в рамках міжнародних грантових програм та програм технічної допомоги щодо інноваційної розвитку	2021-2022	Департамент інвестиційно-інноваційного розвитку і зовнішніх відносин облдержадміністрації, департамент освіти і	В межах кошторису виконавців		

№ з/п	Пріоритетні завдання	Заходи	Строк виконання	Виконавці	Джерела фінансування	Вартість, тис.грн.	
						2021*	2022*
				науки облдержадміністрації, Донецька торгово-промислова палата, райдержадміністрації, виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад			
		3.4. Проведення всебічної роботи щодо роз'яснення норм податкового законодавства, інформаційна підтримка суб'єктів малого та середнього підприємництва	2021-2022	Головне управління ДПС у Донецькій області	В межах кошторису виконавців		
		3.5. Забезпечення надання консультаційно-інформаційних послуг в сфері зеленого та сільського туризму.	2021-2022	Управління культури і туризму облдержадміністрації	В межах кошторису виконавців		
		3.6. Регулярне проведення інвентаризації вільних ділянок та оперативне розміщення інформації про них у відкритому доступі, інформування суб'єктів малого і середнього підприємництва про зміни в умовах оренди державної та комунальної власності	2021-2022	Райдержадміністрації, виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад	В межах кошторису виконавців		
		3.7. Формування інформаційної бази (каталогу) товарів та послуг, вироблених підприємствами Донецької області з числа малого та середнього бізнесу. Проведення інформаційної кампанії з просування товарів та послуг, вироблених	2021-2022	Департамент економіки облдержадміністрації Донецька торгово-промислова палата	Інші джерела Кошти виконавців	46,0	

№ з/п	Пріоритетні завдання	Заходи	Строк виконання	Виконавці	Джерела фінансування	Вартість, тис.грн.	
						2021*	2022*
		малими та середніми підприємствами області					
		3.8. Проведення інформаційної кампанії з метою заохочення суб'єктів малого і середнього підприємництва до участі в державних закупівлях	2021-2022	Департамент економіки облдержадміністрації	Інші джерела	10,0	10,0
4.	Запровадження інструментів фінансової підтримки суб'єктів підприємництва	4.1. Часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проектів суб'єктів малого підприємництва	2021-2022	Департамент економіки облдержадміністрації Виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад	Інші джерела Кошти місцевих бюджетів	5000,0	7000,0
		4.2. Фінансова підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва на реалізацію проектів у сферах смарт-спеціалізації Донецької області	2021-2022	Департамент економіки облдержадміністрації, райдержадміністрації, виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад	Інші джерела Кошти місцевих бюджетів	10500,0 4500,0	30500,0 13100,0
		4.3. Залучення проектів міжнародної технічної допомоги щодо надання грантової підтримки, кредитних коштів тощо суб'єктам малого і середнього підприємництва	2021-2022	Департамент інвестиційно-інноваційного розвитку і зовнішніх відносин облдержадміністрації	Інші джерела (кошти міжнародних організацій)		
		4.4. Проведення семінарів щодо можливостей фінансування суб'єктів малого і середнього підприємництва в аграрному секторі економіки	2021-2022	Департамент агропромислового розвитку та земельних відносин облдержадміністрації, виконавчі органи рад	В межах кошторису виконавців		

№ з/п	Пріоритетні завдання	Заходи	Строк виконання	Виконавці	Джерела фінансування	Вартість, тис.грн.	
						2021*	2022*
				об'єднаних територіальних громад			
II. Популяризація підприємницької культури, розвиток підприємницьких навичок							
5.	Формування позитивного іміджу підприємців, підвищення їх соціальної відповідальності, сприяння розвитку соціального підприємництва	5.1. Проведення рейтингової програми «Підприємець року»	Щорічно	Департамент економіки облдержадміністрації Донецька торгово-промислова палата, Державна організація «Регіональний фонд підтримки підприємництва по Донецькій області», райдержадміністрації, виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад	Інші джерела Кошти виконавців	87,74	87,74
		5.2. Здійснення дій з проведення тренінгів з етики ведення бізнесу та соціальної відповідальності підприємців щодо споживачів та партнерів по бізнесу	2021-2022	Департамент економіки облдержадміністрації Донецька торгово-промислова палата, громадські організації підприємців (за згодою)	Інші джерела Кошти виконавців	38,5	38,5
		5.3. Популяризація принципів та стандартів соціально відповідального бізнесу в Україні відповідно до положень Керівних принципів Організації економічного співробітництва та розвитку,	2021-2022	Департамент економіки облдержадміністрації, департамент агропромислового розвитку та земельних відносин	В межах кошторису виконавців		

№ з/п	Пріоритетні завдання	Заходи	Строк виконання	Виконавці	Джерела фінансування	Вартість, тис.грн.	
						2021*	2022*
		Керівних принципів ООН з питань бізнесу та прав людини та Глобального договору ООН, а також позитивного досвіду та практики суб'єктів господарської діяльності щодо соціально відповідального бізнесу		облдержадміністрації, департамент розвитку базових галузей промисловості облдержадміністрації, департамент інвестиційно-інноваційного розвитку і зовнішніх відносин облдержадміністрації, департамент освіти і науки облдержадміністрації, управління сім'ї, молоді та масових заходів національно-патріотичного виховання облдержадміністрації, Донецький обласний центр зайнятості			
		5.4. Популяризація секторальних керівництв Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), зокрема щодо відповідального ведення бізнесу для інституціональних інвесторів, комплексної перевірки конструктивної взаємодії із заінтересованими сторонами у видобувному секторі, для відповідальних ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції та у сфері виробництва одягу та взуття, стосовно процедур перевірки щодо відповідального ведення бізнесу	2021-2022	Департамент інвестиційно-інноваційного розвитку і зовнішніх відносин облдержадміністрації, департамент агропромислового розвитку та земельних відносин облдержадміністрації, департамент розвитку базових галузей промисловості облдержадміністрації, департамент економіки облдержадміністрації,	В межах кошторису виконавців		

№ з/п	Пріоритетні завдання	Заходи	Строк виконання	Виконавці	Джерела фінансування	Вартість, тис.грн.	
						2021*	2022*
				департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації, Головне управління Держпродспоживслужби в Донецькій області, Донецький обласний центр зайнятості			
		5.5. Проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи з метою висвітлення соціальних переваг отримання легальних доходів та повноти і своєчасності сплати єдиного соціального внеску, як гарантії реалізації прав найманих працівників на пенсійне забезпечення.	2021-2022	Райдержадміністрації, виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад	В межах кошторису виконавців		
		5.6. Проведення заходів щодо святкування Дня підприємця	Щорічно	Райдержадміністрації, виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад	В межах кошторису виконавців		
		5.7. Популяризація ідеї розвитку соціального підприємництва	2021-2022	Райдержадміністрації, виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад, департамент економіки облдержадміністрації	В межах кошторису виконавців		
6.	Поширення інформації про позитивні досягнення, історії успіху та кращі практики	6.1. Проведення щорічної практичної конференції для малого і середнього бізнесу	Щорічно	Департамент економіки облдержадміністрації Донецька торгово-промислова палата, Державна організація	Інші джерела Кошти виконавців	110,5	110,5

№ з/п	Пріоритетні завдання	Заходи	Строк виконання	Виконавці	Джерела фінансування	Вартість, тис.грн.	
						2021*	2022*
	впровадження діяльності			«Регіональний фонд підтримки підприємництва по Донецькій області»			
		6.2. Створення на сайтах місцевих органів влади розділу «Історії успіху» з метою популяризації та поширення позитивного досвіду розвитку підприємництва	2021-2022	Райдержадміністрації, виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад	В межах кошторису виконавців		
		6.3. Проведення спільних заходів представників бізнесу та студентської молоді з метою ознайомлення із кращими практиками ведення бізнесу та пошуку потенційних кадрів	2021-2022	Департамент економіки облдержадміністрації, управління сім'ї, молоді та масових заходів національно-патріотичного виховання облдержадміністрації, департамент освіти і науки облдержадміністрації, Донецький обласний центр зайнятості, райдержадміністрації, виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад, громадські об'єднання підприємців (за згодою)	Інші джерела	31,5	31,5
7.	Стимулювання зайнятості населення та самозайнятості, в тому числі у сільській місцевості	7.1. Організація надання консалтингових послуг населенню, проведення семінарів, лекцій, тренінгів, круглих столів, у тому числі у дистанційному форматі щодо можливостей організації	2021-2022	Донецький обласний центр зайнятості	Кошти Фонду загальнообов'язкового державного		

№ з/п	Пріоритетні завдання	Заходи	Строк виконання	Виконавці	Джерела фінансування	Вартість, тис.грн.	
						2021*	2022*
		самозайнятості, започаткування підприємницької діяльності			соціального страхування України на випадок безробіття		
		7.2. Сприяння професійному розвитку та самостійній зайнятості населення у сфері малого і середнього бізнесу за допомогою сучасного профконсультаційного сервісу та залучення до освітніх онлайн платформ Державної служби зайнятості, а також інших безкоштовних навчальних програм, масових онлайн-курсів.	2021-2022	Донецький обласний центр зайнятості	Кошти Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття		
		7.3. Сприяння створенню суб'єктів підприємницької діяльності з числа безробітних шляхом надання одноразової допомоги по безробіттю для організації підприємницької діяльності	2021-2022	Донецький обласний центр зайнятості	Кошти Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття		
		7.4. Організація навчання безробітних основам підприємницької діяльності та за професіями, які сприяють започаткуванню власної справи	2021-2022	Донецький обласний центр зайнятості	Кошти Фонду загальнообов'язко-		

№ з/п	Пріоритетні завдання	Заходи	Строк виконання	Виконавці	Джерела фінансування	Вартість, тис.грн.	
						2021*	2022*
					вого державного соціального страхування України на випадок безробіття		
		7.5. Висвітлення у ЗМІ тематичної інформації щодо популяризації самозайнятості і розвитку підприємницької діяльності, а також організація престурів з підприємцями, які успішно впровадили власну справу за сприянням служби зайнятості	2021-2022	Донецький обласний центр зайнятості	Кошти Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття		
		7.6. Популяризація прогресивних форм ведення малого та середнього підприємництва (сімейні ферми, сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи) серед мешканців об'єднаних територіальних громад	2021-2022	Департамент агропромислового розвитку та земельних відносин облдержадміністрації, виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад	В межах кошторису виконавців		
8.	Стимулювання розвитку молодіжного, жіночого підприємництва, започаткування підприємницької	8.1. Проведення Регіонального конкурсу молодіжного жіночого підприємництва «Чому я обираю власний бізнес»	Щорічно	Департамент економіки облдержадміністрації Донецька торгово-промислова палата, Державна організація «Регіональний фонд	Інші джерела Кошти виконавців	57,6	57,6

№ з/п	Пріоритетні завдання	Заходи	Строк виконання	Виконавці	Джерела фінансування	Вартість, тис.грн.	
						2021*	2022*
	діяльності вразливими категоріями населення (особливо у населених пунктах з моноструктурною економікою та у сільській місцевості)			підтримки підприємництва по Донецькій області»			
		8.2. Проведення роботи щодо популяризації підприємництва в навчальних закладах області (ігрові, тренінгові заходи, освітні курси, олімпіади з підприємництва, семінари, майстер-класи, екскурсії на підприємства тощо)	2021-2022	Департамент освіти і науки облдержадміністрації, заклади вищої освіти, заклади професійної (професійно-технічної) освіти	В межах кошторису виконавців		
		8.3. Презентація та урочисте підписання Пакту заради молоді	2021-2022	Управління сім'ї, молоді та масових заходів національно-патріотичного виховання облдержадміністрації	В межах кошторису виконавців		
		8.4. Поширення інформації про успішні практики молодіжного та жіночого підприємництва	2021-2022	Райдержадміністрації, виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад, Донецька торгово-промислова палата, управління сім'ї, молоді та масових заходів національно-патріотичного виховання облдержадміністрації, департамент економіки	В межах кошторису виконавців		

№ з/п	Пріоритетні завдання	Заходи	Строк виконання	Виконавці	Джерела фінансування	Вартість, тис.грн.	
						2021*	2022*
				облдержадміністрації, Донецький обласний центр зайнятості			
9.	Професійна підготовка, покращення професійних навичок суб'єктів малого та середнього підприємництва	9.1. Здійснення дій з підвищення фінансової грамотності суб'єктів підприємництва шляхом навчальних тренінгів з бізнес-планування, залучення та використання фінансових ресурсів	2021-2022	Департамент економіки облдержадміністрації	Інші джерела	47,86	47,86
9.2. Здійснення дій з підвищення кваліфікації суб'єктів підприємництва шляхом цільових навчальних семінарів з актуальних питань ведення бізнесу		2021-2022	Департамент економіки облдержадміністрації	Інші джерела	38,5	38,5	
9.3. Надання суб'єктам малого і середнього підприємництва професійної консультативно-методичної допомоги з питань підготовки та реалізації бізнес-планів		2021-2022	Донецький обласний центр зайнятості	Кошти Фонду загально-обов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття			
9.4. Впровадження елементів дуальної форми навчання при підготовці робітничих кадрів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти із залученням суб'єктів малого і середнього підприємництва		2021-2022	Донецький обласний центр зайнятості	Кошти Фонду загально-обов'язкового державного соціального страхування			

№ з/п	Пріоритетні завдання	Заходи	Строк виконання	Виконавці	Джерела фінансування	Вартість, тис.грн.	
						2021*	2022*
				Департамент освіти і науки облдержадміністрації	України на випадок безробіття В межах кошторису виконавців		
		9.5. Формування кадрового потенціалу шляхом впровадження проекту «Творча керамічна майстерня Слов'янська - як драйвер росту підприємництва та самозайнятості»	2021-2022	Слов'янська міська рада	Інші джерела		
10.	Запровадження механізмів обміну досвідом та кращими практиками як всередині регіону, так і за його межами	10.1. Сприяння участі в програмах обміну міжнародним досвідом з метою запровадження передових технологій та підвищення рівня кваліфікації представників малого підприємництва	2021-2022	Департамент інвестиційно-інноваційного розвитку і зовнішніх відносин облдержадміністрації	Інші джерела (кошти міжнародних організацій)		
10.2. Сприяння впровадженню сучасних методів менеджменту шляхом залучення представників бізнесу до участі в проєкті GIZ Програми «Fit for Partnership with Germany»		2021-2022	Департамент інвестиційно-інноваційного розвитку і зовнішніх відносин облдержадміністрації, Донецька торгово-промислова палата	В межах кошторису виконавців			
10.3. Організація групових бізнес-турів для підприємців		2021	Маріупольська міська рада, Установа «Маріупольський міський центр підтримки та розвитку МСБ»	Інші джерела	2000,0		

№ з/п	Пріоритетні завдання	Заходи	Строк виконання	Виконавці	Джерела фінансування	Вартість, тис.грн.	
						2021*	2022*
		10.4. Залучення суб'єктів малого та середнього підприємництва до участі у місцевих, регіональних, міжрегіональних, міжнародних виставково-ярмаркових заходах, форумах, фестивалях тощо	2021-2022	Департамент економіки облдержадміністрації, департамент інвестиційно-інноваційного розвитку і зовнішніх відносин облдержадміністрації, департамент агропромислового розвитку та земельних відносин облдержадміністрації, департамент розвитку базових галузей промисловості облдержадміністрації, Донецька торгово-промислова палата, Державна організація «Регіональний фонд підтримки підприємства по Донецькій області», райдержадміністрації, виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад	В межах кошторису виконавців		
11.	Збільшення туристичної та рекреаційної інфраструктури	11.1 Проведення навчальних тренінгів, семінарів, воркшопів для учасників туристичного ринку із залученням провідних фахівців сфери туризму	2021-2022	Управління культури і туризму облдержадміністрації, комунальна установа культури «Донецький обласний навчально-методичний центр культури», Маріупольська філія	Інші джерела	60,0	60,0

№ з/п	Пріоритетні завдання	Заходи	Строк виконання	Виконавці	Джерела фінансування	Вартість, тис.грн.	
						2021*	2022*
				Донецького національного університету імені Василя Стуса			
		11.2. Моніторинг стану та тенденцій розвитку ринку готельних послуг в Донецькій області з метою підвищення якості їх надання	2021	Управління культури і туризму облдержадміністрації, комунальна установа культури «Донецький обласний навчально-методичний центр культури»	В межах кошторису виконавців		
		11.3. Залучення суб'єктів підприємництва до організації, проведення та обслуговування фестивалів, туристичних ярмарок, інших іміджевих заходів популяризації туристичного потенціалу області	2021-2022	Управління культури і туризму облдержадміністрації	В межах кошторису виконавців		
		11.4. Створення сприятливих умов, відповідної інфраструктури та нових туристичних маршрутів для розвитку перспективних тематичних напрямів туризму, зокрема екстремального, культурно-пізнавального та спортивно-оздоровчого тощо	2021-2022	Управління культури і туризму облдержадміністрації	В межах кошторису виконавців		
III. Підсилення конкурентоспроможності та інноваційного потенціалу малого і середнього підприємництва							
12.	Сприяння ефективному реформуванню вугільної галузі та справедливій	12.1. Інформаційно-організаційний супровід процесу трансформації вугільних регіонів на території області	2021-2022	Департамент розвитку базових галузей промисловості облдержадміністрації	В межах кошторису виконавців		

№ з/п	Пріоритетні завдання	Заходи	Строк виконання	Виконавці	Джерела фінансування	Вартість, тис.грн.	
						2021*	2022*
	трансформації вугільних регіонів на території області						
		12.2. Проведення стратегічних сесій Координаційної ради з питань реформування вугільної галузі, зокрема в форматі skure-конференцій	2021-2022	Департамент розвитку базових галузей промисловості облдержадміністрації	В межах кошторису виконавців		
		12.3. Організація проведення дослідження стосовно позиції громадян, які працюють на вугледобувних підприємствах області, щодо напрямів трансформації вугільних регіонів	2021-2022	Департамент розвитку базових галузей промисловості облдержадміністрації	В межах кошторису виконавців		
		12.4. Підготовка пропозицій щодо проєктів зі створення нових виробництв на території шахтарських міст для їх включення до Національної програми справедливої трансформації вугільних регіонів	2021-2022	Департамент розвитку базових галузей промисловості облдержадміністрації	В межах кошторису виконавців		
13.	Популяризація індустріальних парків з метою залучення малого і середнього підприємництва для здійснення господарської діяльності на території індустріальних парків	13.1. Інформування підприємств малого та середнього підприємництва щодо створення індустріальних парків.	2021-2022	Департамент розвитку базових галузей промисловості облдержадміністрації	В межах кошторису виконавців		

№ з/п	Пріоритетні завдання	Заходи	Строк виконання	Виконавці	Джерела фінансування	Вартість, тис.грн.	
						2021*	2022*
14.	Сприяння міжсекторальному співробітництву у форматі «наука-бізнес-влада» та (або) у вигляді налагодження зв'язків в межах кластерних та міжгалузевих об'єднань	14.1. Організаційна та інформаційна підтримка галузевих об'єднань області (у тому числі IT-сфери)	2021-2022	Департамент інвестиційно-інноваційного розвитку і зовнішніх відносин облдержадміністрації	В межах кошторису виконавців		
		14.2. Опрацювання питання щодо необхідності/можливості реалізації в області ланцюга «бізнес-інкубатор» – «науковий парк» – «індустріальний парк»	2021	Інститут економіки промисловості НАН України (за згодою), департамент економіки облдержадміністрації, департамент інвестиційно-інноваційного розвитку і зовнішніх відносин облдержадміністрації, департамент розвитку базових галузей промисловості облдержадміністрації, Донецька торгово-промислова палата	В межах кошторису виконавців		
		14.3. З метою виявлення потенціалу створення риболовного кластеру, проведення аналітичної роботи з виявлення потенціалу розвитку вилову та переробки риби, обговорення основних викликів розвитку риболовної галузі	2021	Маріупольська міська рада, Установа «Маріупольський міський центр підтримки та розвитку МСБ»	Інші джерела	500,0	
15.	Екологічна просвіта та інформування суб'єктів малого та середнього підприємництва задля сприяння екологізації	15.1. Підготовка і проведення інформаційних заходів (інтерактивні семінари, тренінги, круглі столи) щодо інтеграції екологічної складової у місцевий розвиток (зокрема ОТГ), та у діяльність суб'єктів господарської діяльності з питань застосування оцінки	2021-2022	Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації, райдержадміністрації, виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад, підприємства,	Обласний фонд охорони навколишнього природного середовища	300,0	300,0

№ з/п	Пріоритетні завдання	Заходи	Строк виконання	Виконавці	Джерела фінансування	Вартість, тис.грн.	
						2021*	2022*
	підприємництва	впливу на довкілля та стратегічної екологічної оцінки		установи, організації (за згодою)	Кошти місцевих бюджетів	100,0	100,0
					Інші джерела	250,0	250,0
		15.2. Популяризація та пілотне впровадження екологічно дружніх технологій відновлення живої природи та агроландшафтів, рекультивациі та ревіталізації порушених земель, збереження цінних видів рослинного та тваринного світу, занесених до регіонального списку та Червоної книги України	2021-2022	Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації, райдержадміністрації, виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад, підприємства, установи, організації (за згодою)	Обласний фонд охорони навколишнього природного середовища	400,0	400,0
					Кошти місцевих бюджетів	150,0	150,0
					Інші джерела	100,0	100,0
		15.3. Розроблення та поширення методичних рекомендацій щодо впровадження у господарську діяльність моделей невиснажливого господарювання та екологічно дружніх технологій (система очищення комунальних стоків, водопостачання, збереження водних і земельних ресурсів, енергозбереження, використання альтернативних джерел енергії, екологічно невиснажливий спосіб	2021-2022	Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації, департамент освіти і науки облдержадміністрації, підприємства, установи, організації (за згодою)	Обласний фонд охорони навколишнього природного середовища	200,0	200,0
					Інші джерела	150,0	150,0

№ з/п	Пріоритетні завдання	Заходи	Строк виконання	Виконавці	Джерела фінансування	Вартість, тис.грн.	
						2021*	2022*
		ведення присадибного господарства тощо)					
		15.4. Організація та проведення циклу інтерактивних семінарів для популяризації моделей сталого виробництва та споживання	2021-2022	Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації, райдержадміністрації, військово-цивільні адміністрації, виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад	Обласний фонд охорони навколишнього природного середовища Кошти місцевих бюджетів	300,0 300,0	300,0 300,0
		15.5. Здійснення дій з проведення семінарів/тренінгів з питань впровадження інновацій на підприємствах, у тому числі у сфері енергозбереження та екологічної безпеки	2021-2022	Департамент економіки облдержадміністрації	Інші джерела	38,5	38,5
16.	Формування інноваційної культури, сприяння залученню дітей та молоді до інноваційної діяльності	16.1. Створення освітньої лабораторії «Future Tech», м.Бахмут	2021	Бахмутська міська рада, громадська організація «Студентська Молодь Бахмуту», навчально-науковий професійно-педагогічний інститут Української інженерно-педагогічної академії	Інші джерела (кошти міжнародних організацій)		
		16.2. Підтримка STEM-освіти для популяризації руху робототехніки у загальноосвітніх закладах	2021-2022	Вугледарська міська рада	Інші джерела (кошти міжнародних організацій)		

№ з/п	Пріоритетні завдання	Заходи	Строк виконання	Виконавці	Джерела фінансування	Вартість, тис.грн.	
						2021*	2022*
17.	Стимулювання створення нових мікро, малих та середніх підприємств за рахунок активації ринкових ніш, що мають потенціал для розвитку	17.1. Дослідження затребуваності серед суб'єктів підприємництва програм підтримки використання франшиз, аналіз можливості їх реалізації в області	2021-2022	Департамент економіки облдержадміністрації, департамент інвестиційно-інноваційного розвитку та зовнішніх відносин облдержадміністрації, Донецька торгово-промислова палата, Інститут економіки промисловості НАН України (за згодою)	В межах кошторису виконавців		
		17.2. Сприяння залученню знакових бізнес-проектів та франшиз національного та міжнародного рівня	2021-2022	Маріупольська міська рада, Установа «Маріупольський міський центр підтримки та розвитку МСБ»	Інші джерела	1000,0	
18.	Підтримка високотехнологічного та інноваційного підприємництва	18.1. Опрацювання питання можливості створення біржі інноваційних ідей та винаходів, які можуть використовуватися бізнесом у виробничо-комерційній діяльності	2021	Департамент економіки облдержадміністрації, департамент інвестиційно-інноваційного розвитку та зовнішніх відносин облдержадміністрації, департамент освіти і науки облдержадміністрації, заклади вищої освіти (за згодою), Інститут економіки промисловості НАН України (за згодою)	В межах кошторису виконавців		
		18.2. Сприяння розвитку інноваційних бізнесів та підтримка суб'єктів малого та	2021-2022	Департамент інвестиційно-інноваційного роз-	В межах кошторису виконавців		

№ з/п	Пріоритетні завдання	Заходи	Строк виконання	Виконавці	Джерела фінансування	Вартість, тис.грн.	
						2021*	2022*
		середнього підприємництва в сфері інновацій		вितку та зовнішніх відносин облдержадміністрації, заклади вищої освіти, науково-дослідницькі інститути (за згодою)			
		18.3. Дослідження механізму запровадження інноваційних ваучерів для підготовки спільних проєктів бізнесу та науки, вивчення потреб в обсягах фінансування на запровадження такого механізму	2021-2022	Департамент економіки облдержадміністрації, департамент інвестиційно-інноваційного розвитку та зовнішніх відносин облдержадміністрації, Донецька торгово-промислова палата, Інститут економіки промисловості НАН України (за згодою)	В межах кошторису виконавців		
19.	Розвиток інфраструктури підтримки малого та середнього підприємництва	19.1. Проведення моніторингу розвитку інфраструктури підтримки підприємництва в регіоні, зокрема шляхом: - інвентаризації функціонуючих об'єктів інфраструктури підтримки бізнесу; - визначення потреби у створенні нових об'єктів інфраструктури; - обміну досвідом щодо розвитку інфраструктури в інших регіонах України та закордоном	2021-2022	Департамент економіки облдержадміністрації, департамент інвестиційно-інноваційного розвитку і зовнішніх відносин облдержадміністрації, Донецька торгово-промислова палата, райдержадміністрації, виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад	В межах кошторису виконавців		
		19.2. Вивчення питання щодо можливості запровадження системи Пунктів підтримки підприємств, зокрема	2021-2022	Департамент економіки облдержадміністрації, виконавчі органи рад об'єднаних	В межах кошторису виконавців		

№ з/п	Пріоритетні завдання	Заходи	Строк виконання	Виконавці	Джерела фінансування	Вартість, тис.грн.	
						2021*	2022*
		на базі центрів надання адміністративних послуг області		територіальних громад, Офіс розвитку МСП (за згодою)			
		19.3. Удосконалення роботи діючих та сприяння створенню нових об'єктів інфраструктури підтримки підприємства	2021-2022	Райдержадміністрації, виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад	Кошти виконавців Інші джерела (кошти міжнародних організацій)		

* Потреба у фінансовому забезпеченні.

Фінансове забезпечення заходів Програми за рахунок коштів обласного та місцевих бюджетів здійснюватиметься в межах реальної можливості бюджетів на відповідний рік.

5. Цільові проєкти

Назва проєкту	1. Фінансова підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва
Мета та завдання проєкту	<p>Розширення доступу суб'єктів малого і середнього підприємництва до фінансових ресурсів.</p> <p>Підтримка ініціатив бізнесу, розвиток підприємництва, в тому числі з урахуванням визначених галузей смарт-спеціалізації Донецької області.</p> <p>Стимулювання створення нових робочих місць, зменшення рівня безробіття.</p> <p>Сприяння впровадженню інновацій та наукових розробок у підприємницьку діяльність.</p> <p>Підвищення рівня конкурентоспроможності регіону.</p>
Цільові групи проєкту та кінцеві бенефіціари проєкту	<p>Суб'єкти малого підприємництва області.</p> <p>Суб'єкти малого і середнього підприємництва, які реалізують проєкти у сферах смарт-спеціалізації регіону</p>
Опис проблеми, на вирішення якої спрямований проєкт	<p>Важливим фактором для розвитку економіки регіону та зокрема, малого та середнього підприємництва, є доступність фінансових ресурсів.</p> <p>Водночас, обмежений доступ до фінансування є одним із основних бар'єрів для розвитку підприємництва, внаслідок якого у суб'єктів малого та середнього підприємництва спостерігається дефіцит обігових коштів для розвитку бізнесу.</p> <p>Цей факт негативно впливає на суб'єктів підприємництва області, особливо мікро та малого, обмежує можливості їх становлення та розвитку.</p> <p>Крім того, для Донецької області характерні істотні структурні деформації економічної системи. Серед найбільш актуальних викликів – переважна спеціалізація на виробництві проміжних продуктів з низьким ступенем переробки сировини та інноваційної складової; низька роль малого та середнього підприємництва.</p> <p>Зменшенню цих деформацій сприятиме впровадження підходу смарт-спеціалізації, тобто розвиток видів економічної діяльності, які мають інноваційний потенціал та сприятимуть трансформації секторів економіки в більш ефективні. Проте, існує проблема пошуку джерел фінансування для забезпечення реалізації таких проєктів.</p> <p>Таким чином, на теперішній час існує нагальна потреба в активізації напрямків фінансової підтримки малого і середнього підприємництва.</p> <p>Проєкт передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none"> - часткову компенсацію відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проєктів суб'єктів малого підприємництва (за рахунок коштів обласного бюджету**); - фінансову підтримку суб'єктів малого і середнього підприємництва на реалізацію проєктів у сферах смарт-спеціалізації Донецької області (на умовах співфінансування: 70 % - за рахунок коштів обласного бюджету**, 30 % - за рахунок коштів місцевих бюджетів за місцем реалізації проєктів**).
Очікувані результати від реалізації проєкту	Надано фінансову підтримку близько 140 суб'єктам малого та середнього підприємництва, в тому числі тим, які реалізують проєкти у сферах смарт-спеціалізації регіону.

економічна та/або бюджетна ефективність реалізації проекту	<p>1. Забезпечено зростання рівня зайнятості та продуктивності праці, в тому числі у галузях смарт-спеціалізації регіону.</p> <p>2. Створено (розширено) кластери / об'єднання у сферах смарт-спеціалізації регіону.</p> <p>3. Збільшено надходження до місцевих бюджетів, в тому числі від галузей смарт-спеціалізації регіону.</p>		
соціальний вплив	Створено близько 500 робочих місць.		
екологічний вплив	не очікується		
Основні заходи проекту	<p>Фінансова підтримка надаватиметься на конкурсних засадах.</p> <p>Основні етапи:</p> <p>Проведення конкурсних відборів проектів.</p> <p>Укладання угод з суб'єктами підприємницької діяльності, проекти яких були відібрані на конкурсних засадах.</p> <p>Надання фінансової підтримки суб'єктам підприємницької діяльності.</p> <p>Реалізація проектів, які були відібрані на конкурсних засадах та отримали фінансову підтримку.</p> <p>Моніторинг стану реалізації проектів та оцінка результативності їх впровадження.</p> <p>Види фінансової підтримки, яка буде надаватись на конкурсних засадах:</p> <ul style="list-style-type: none"> - часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проектів суб'єктів малого підприємництва; - фінансова підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва на реалізацію проектів у сферах смарт-спеціалізації Донецької області. 		
Період реалізації проекту	2021-2022 роки		
Орієнтовний обсяг фінансування проекту, тис. грн:	2021	2022	Усього
	20000,0	50600,0	70600,0

** Фінансове забезпечення за рахунок коштів обласного та місцевих бюджетів здійснюватиметься в межах реальної можливості бюджетів на відповідний рік.

Назва проекту	2. Реалізація заходів освітньої та інформаційно-консультаційної спрямованості для суб'єктів малого та середнього підприємництва		
Мета та завдання проекту	<p>Підвищення рівня знань та обізнаності суб'єктів підприємництва у питаннях планування та ведення бізнесу.</p> <p>Отримання нових навичок та сучасного досвіду управління бізнесом, налагодження взаємовигідних контактів.</p> <p>Розширення доступу до ресурсів (фінансових, ресурсних тощо) шляхом інформаційно-консультаційної підтримки.</p> <p>Стимулювання до навчання протягом усього життя.</p>		
Цільові групи проекту та кінцеві бенефіціари проекту	Суб'єкти малого та середнього підприємництва регіону		
Опис проблеми, на вирішення якої спрямований проект	Для ефективного провадження своєї діяльності суб'єкти малого і середнього підприємництва мають володіти відповідними знаннями та практичними навичками, в тому числі з питань залучення фінансових ресурсів, фінансової грамотності, налагодженні ефективної взаємодії,		

	<p>впровадження інновацій та екологічно дружніх технологій, соціальної відповідальності тощо. Недостатній рівень знань та навичок щодо управління власним бізнесом є однією із перешкод, що стримують розвиток підприємництва.</p> <p>У зв'язку з цим, виникає необхідність підвищення рівня знань та навичок суб'єктів малого і середнього підприємництва, надання їм інформаційно-консультаційної підтримки</p>
Очікувані результати від реалізації проекту	В результаті реалізації проекту суб'єкти малого та середнього підприємництва підвищать рівень своїх знань, отримають нові навички ведення діяльності.
економічна та/або бюджетна ефективність реалізації проекту	<p>Вдосконалення бізнес навичок з питань залучення фінансових ресурсів, фінансової грамотності, налагодженні ефективної взаємодії, впровадження інновацій та екологічно дружніх технологій, соціальної відповідальності тощо.</p> <p>Посилення інформаційного забезпечення та впровадження інструментів підтримки малого і середнього підприємництва для сприяння дотриманню екологічного законодавства, впровадженню моделей сталого споживання та виробництва, "зелених практик" ведення бізнесу тощо.</p>
соціальний вплив	Підвищено рівень обізнаності суб'єктів малого та середнього бізнесу регіону з питань соціальної відповідальності бізнесу, соціального підприємництва, чим створено умови для його поширення.
екологічний вплив	Не очікується
Основні заходи проекту	<p>В рамках реалізації проекту передбачається:</p> <ul style="list-style-type: none"> проведення навчальних тренінгів з бізнес-планування, залучення та використання фінансових ресурсів; проведення цільових навчальних семінарів з актуальних питань ведення бізнесу; проведення тренінгів з етики ведення бізнесу та соціальної відповідальності підприємців щодо споживачів та партнерів по бізнесу; проведення семінарів/тренінгів з питань впровадження інновацій на підприємствах, у тому числі у сфері енергозбереження та екологічної безпеки; проведення інформаційної кампанії з метою заохочення суб'єктів малого і середнього підприємництва до участі в державних закупівлях; формування інформаційної бази товарів та послуг, вироблених підприємствами Донецької області з числа малого та середнього бізнесу; проведення спільних заходів представників бізнесу та студентської молоді з метою ознайомлення із кращими практиками ведення бізнесу та пошуку потенційних кадрів; підтримка у належному технічному стані та адміністрування інформаційно-аналітичної системи «Ресурси для малого і середнього бізнесу» низка заходів з екологічної просвіти та інформування суб'єктів малого та середнього підприємництва задля сприяння екологізації підприємництва; реалізація інформаційно-консультаційних, освітніх та інших заходів для суб'єктів малого і середнього підприємництва в рамках проєктів (програм) міжнародної технічної допомоги (згідно з передбаченими проєктами графіками та кошторисами).
Період реалізації проекту	2021-2022 роки

Орієнтовний обсяг фінансування проекту, тис. грн:	2021	2022	Усього
	2537,035	2491,035	5028,07

Назва проекту	3. Проведення щорічної практичної конференції для малого і середнього бізнесу
Мета та завдання проекту	Визначення пріоритетних напрямків підтримки та розвитку малого і середнього бізнесу для активізації його участі в процесі модернізації і відновлення економіки Донецької області, розвиток приватно-публічного діалогу.
Цільові групи проекту та кінцеві бенефіціари	Представники малого і середнього бізнесу, бізнес-асоціацій і громадських об'єднань підприємців, міжнародних організацій, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування
Опис проблеми, на вирішення якої спрямований проєкт	<p>На теперішній час існує потреба у підвищенні рівня довіри бізнесу до влади, покращенні механізмів та забезпеченні подальшого розвитку приватно-публічного діалогу, налагодженні ефективної взаємодії органів влади, органів місцевого самоврядування з бізнесом, громадськими об'єднаннями підприємців, налагодженні взаємовигідних зв'язків між суб'єктами підприємництва.</p> <p>Саме Національна практична конференція для малого і середнього бізнесу може стати ефективним інструментом зміцнення існуючих і встановлення нових взаємовигідних зв'язків і ділових контактів, майданчиком для налагодження та ефективної координації дій зацікавлених сторін, обміну досвідом.</p> <p>В ході проведення Конференції є можливість:</p> <ul style="list-style-type: none"> • донести до цільової аудиторії потенційні вигоди від цілеспрямованої політики і заходів підтримки, як національної економіки, так і самим підприємцям; • вказати на перепони і політичні чинники, що перешкоджають широкому залученню населення до створення комерційних підприємств; • розкрити переваги від спілкування з громадами однодумців і доступу до мереж (нетворкінг). • Презентації міжнародних організацій, таких як UNDP, FAO, WFP, IOM, USAID та інших, які надають практичну допомогу представникам МСБ, в тому числі аграрного сектора, та сприяють налагодженню прямого та ефективного діалогу між підприємцями та представниками міжнародних організацій.
Очікувані результати від реалізації проекту в т.ч.	<p>Удосконалення механізмів взаємодії влади, бізнесу, громадськості. Виявлення проблем та потреб бізнесу та сприяння їх більш оперативному вирішенню.</p> <p>Забезпечення цільової групи проекту майданчиком для обміну досвідом, зміцнення існуючих і встановлення нових взаємовигідних зв'язків і ділових контактів.</p> <p>стати платформою для бізнес-асоціацій, що підтримують розвиток підприємництва в регіоні;</p> <p>забезпечити ефективний нетворкінг і отримання нових бізнес-контактів.</p>
економічна та/або бюджетна ефективність	Збільшення контактів між суб'єктами підприємництва, міжнародними донорськими організаціями, що приведе до

реалізації проєкту	створення нових малих підприємств, збільшення кількості робочих місць, зростанню довіри до органів державної влади та місцевого самоврядування. Популяризація успішного досвіду розвитку бізнесу.		
соціальний вплив	Можливість для найбільш успішних підприємців поділитися історією свого успіху, надихнути інших своїми ідеями. Виявлення і визначення підприємців, які своїми досягненнями, лідерськими якостями внесли вагомий вклад в економічне та соціальне життя області.		
екологічний вплив	Не очікується.		
Основні заходи проєкту	Визначення тематичних напрямків (панелей) конференції, залучення потенційних спікерів Проведення інформаційної кампанії з метою залучення до часті цільової аудиторії Організаційні заходи з проведення конференції.		
Період реалізації проєкту	Щорічно		
Обсяг фінансування проєкту, тис. грн.	2021	2022	Усього
	110,5	110,5	221,0

Назва проєкту	4. Проведення рейтингової програми «Підприємець року»		
Мета та завдання проєкту	Реалізація регіональних ініціатив у сфері розвитку малого підприємництва, підвищення підприємницької культури в суспільстві шляхом популяризації підприємництва, пошук і нагородження активних підприємців, стимулювання самореалізації особистості, позитивних зрушень у галузі розвитку підприємництва і в економічному середовищі області.		
Цільові групи проєкту та кінцеві бенефіціари	Суб'єкти малого та середнього підприємництва регіону		
Опис проблеми, на вирішення якої спрямований проєкт	На сьогоднішній день імідж підприємництва в суспільстві є незначним. Негативне ставлення суспільства до підприємництва в цілому є обмежуючим чинником для його зростання. Тому, популяризація підприємництва, розвиток підприємницької культури є вкрай важливими. Проведення рейтингової програми сприятиме підвищенню іміджу підприємництва у суспільстві, підвищенню підприємницької культури, виявленню та поширенню інформації про підприємців регіону, які своїми досягненнями та лідерськими якостями вносять вагомий внесок в економічне та соціальне життя області.		
Очікувані результати від реалізації проєкту в т.ч.	Поширення успішних практик ведення підприємницької діяльності, відзначення активних підприємців, які вдосконалюють свій бізнес, мають чітке бачення власних можливостей, ринкового оточення та його викликів з метою стимулювання до подальшого розвитку.		
економічна та/або бюджетна ефективність реалізації проєкту	Підвищення іміджу підприємництва у суспільстві, обізнаності про успішні практики ведення бізнесу, стимулювання до створення нових бізнесів та розширення існуючих		
соціальний вплив	Забезпечення популяризації підприємницької діяльності серед населення, створення умов для стимуляції створення нових робочих місць, підвищення рівня залученості молоді до підприємницької діяльності.		
екологічний вплив	Не очікується		

Основні заходи проекту	Проведення двох етапів конкурсного відбору: 1) на рівні міст, районів, об'єднаних територіальних громад; 2) на обласному рівні. Організація та проведення урочистої церемонії нагородження переможців та лауреатів за 10 номінаціями.		
Період реалізації проекту	Щорічно		
Обсяг фінансування проекту, тис. грн.	2021	2022	Усього
	87,74	87,74	175,48

Назва проекту	5. Проведення Регіонального конкурсу молодіжного жіночого підприємництва «Чому я обираю власний бізнес»		
Мета та завдання проекту	Популяризація підприємництва як ефективної життєвої стратегії в жіночому молодіжному середовищі. Завдання конкурсу: 1) виявлення і заохочення молодих жінок, які прагнуть відкрити підприємницьку діяльність та вести її; 2) виявлення успішних практик в сфері молодіжного підприємництва; 3) популяризація підприємницької діяльності серед молоді; 4) формування позитивного образу молодіжного підприємництва як важливого чинника економіко-соціального розвитку регіону.		
Цільові групи проекту та кінцеві бенефіціари	Жінки від 18 до 35 повних років, які проживають на території Донецької області. Мають ідею та бізнес або планують створити власну справу. Конкурсний відбір проводиться у номінаціях «Виробництво», «Сфера послуг», «Сімейний бізнес».		
Опис проблеми, на вирішення якої спрямований проєкт	Структура населення регіону характеризується переважанням чисельності жінок, частка яких складає 55 %. Проте, трудовий та підприємницький потенціал жінок використовується неповною мірою. В силу різних причин жінки проявляють меншу економічну активність, ніж чоловіки. В той же час, підвищення жіночої підприємницької активності може стати важливим чинником зростання залученості жінок до суспільних процесів. Проведення конкурсу надасть можливості щодо популяризації жіночого підприємництва шляхом пошуку активних майбутніх та діючих підприємниць, які вдосконалюють свої бізнес-ідеї, мають бачення та конструктивне опрацювання власних можливостей, ринкового оточення та його викликів, а також впевненість у реалізації власних бізнес-ідей.		
Очікувані результати від реалізації проекту в т.ч.	Поширення успішного досвіду розвитку жіночого бізнесу, збільшення кількості жінок-підприємниць Залучення до підприємницької діяльності		
економічна та/або бюджетна ефективність реалізації проекту	Розвиток своїх ідей підприємницями, втілення їх в життя, у перспективі реєстрація нових бізнесів, що призведе до збільшення частки жінок-підприємниць, створення нових робочих місць, зменшення рівня безробіття.		
соціальний вплив	Створення нових робочих місць, збільшення сімейних бізнесів		
екологічний вплив	Не очікується		
Основні заходи проекту	Супровід організаційних заходів фахівцем-експертом з забезпечення зворотного зв'язку з учасниками, розсилки інформації, консультацій з оформлення заявочних документів, збір конкурсних робіт учасниць, оцінювання членами журі, організація церемонії нагородження		

	Інформаційне забезпечення організації проведення: рекламна компанія (розміщення анонсу на радіо і сайтах), виготовлення прес-волу, ролл-апів Підготовка нагородження переможців дипломами та нагородами (виготовлення дипломів нагород)		
Період реалізації проєкту	Щорічно		
Обсяг фінансування проєкту, тис. грн.	2021	2022	Разом
	57,6	57,6	115,2

6. Очікувані (прогнозні) показники ефективності реалізації заходів Програми

Реалізація Програми буде сприяти поступовому збільшенню питомої ваги зайнятих у малому та середньому бізнесі в загальному обсязі працездатного населення області, створенню нових робочих місць, зменшенню рівня безробіття та зниженню соціальної напруженості у регіоні, підвищенню рівня доходів у цьому секторі економіки, створенню сприятливого середовища для розвитку конкуренції, підвищенню ефективності підготовки, перепідготовки кадрів для сфери малого та середнього підприємництва, активізації інвестиційно-інноваційної діяльності малих та середніх підприємств та отриманню запланованих надходжень до бюджетів усіх рівнів.

№ з/п	Очікувані кінцеві результати від реалізації Програми	Вихідні дані на початок дії Програми (очік. 2020 року)	Очікувані результати	
			2021	2022
1	2	3	4	5
1.	Кількість малих підприємств, одиниць	9500	9650	9850
2.	Кількість малих підприємств на 10 тис. осіб наявного населення, одиниць	23	24	24
3.	Кількість середніх підприємств, одиниць	570	575	585
4.	Кількість середніх підприємств на 10 тис. осіб наявного населення, одиниць	1	1	1
5.	Кількість найманих працівників на малих підприємствах, тис. осіб	41,6	42,8	43,8
6.	Кількість найманих працівників на середніх підприємствах, тис. осіб	133,5	135,8	138,2
7.	Кількість фізичних осіб-підприємців, тис. осіб	54,9	55,4	56,1
8.	Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) • малих підприємств, млрд. грн. • середніх підприємств, млрд. грн.	32,7 94,9	33,8 97,5	35,4 102,3
9.	Частка продукції у загальному обсязі реалізованої продукції (товарів, послуг) • малих підприємств, % • середніх підприємств, %	8,0 23,1	8,0 23,2	8,1 23,3
10.	Загальна сума надходжень від діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва до бюджетів усіх рівнів, млрд.грн.	8,0	8,5	9,0

7. Моніторинг Програми та контроль за реалізацією заходів Програми

Координатором Програми є департамент економіки облдержадміністрації. Контроль за реалізацією Програми здійснює облдержадміністрація.

Моніторинг, порівняльний та системний аналізи, щоквартальне інформування про хід виконання Програми Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України здійснює департамент економіки облдержадміністрації.

Інформація про хід виконання Програми щоквартально розміщуватиметься на офіційному сайті облдержадміністрації.

Регулярне обговорення результатів реалізації Програми здійснюватиметься на засіданнях Регіональної ради підприємців в Донецькій області, підведення підсумків - на засіданнях колегії облдержадміністрації.

Додаток
до Регіональної програми
розвитку малого і середнього
підприємництва в Донецькій
області на 2021-2022 роки

**РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ ПРЕДСТАВНИКІВ БІЗНЕСУ
ТА ГРОМАДСЬКОСТІ ЩОДО СИЛЬНИХ/СЛАБКИХ
СТОРИН МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА
ПОТРЕБ У ПІДТРИМЦІ**

Загальна інформація про способи та терміни проведення опитування.

Опитування представників бізнесу та громадськості проводилось шляхом заповнення он-лайн форми, яка розміщувалась на електронних ресурсах, розповсюджувалась у соціальних мережах.

Опитування проведено протягом червня 2020 року за підтримки проєкту Європейського Союзу FORBIZ (EU4Business).

Кількість респондентів, які взяли участь в опитуванні – 149.

Узагальнені результати, отримані в результаті опитування, наведені в інфографіці, яка представлена нижче.

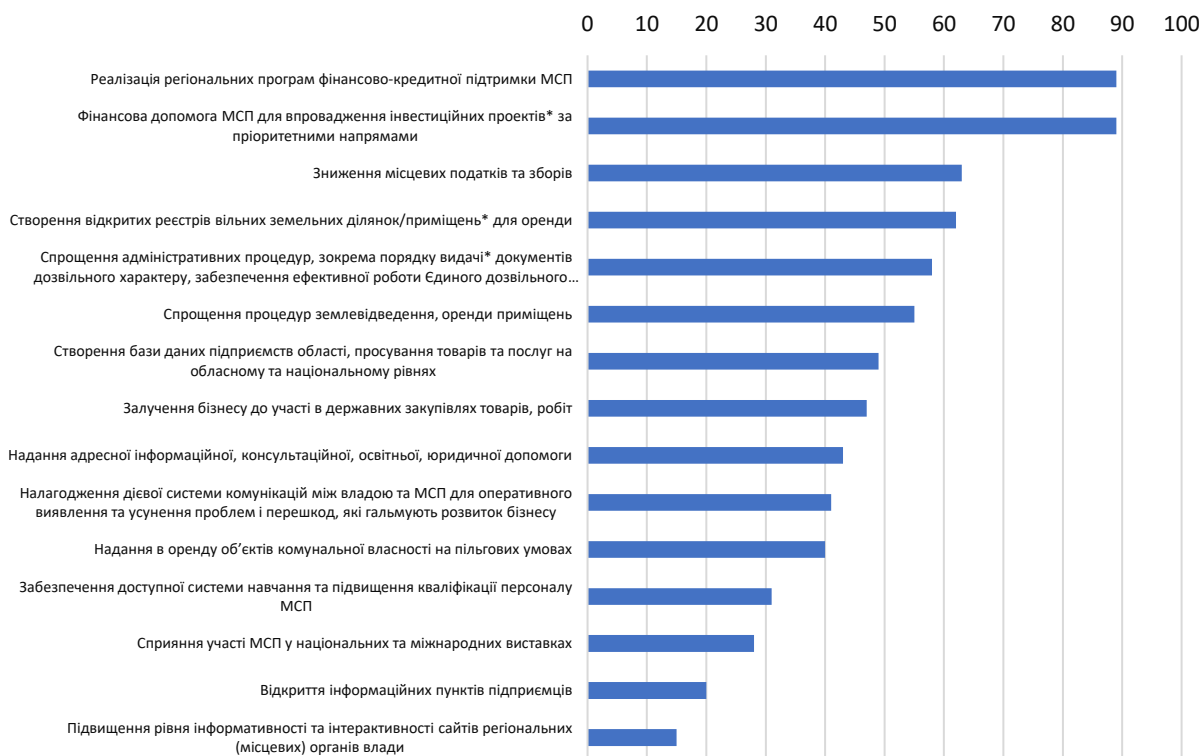

Рис. 1 Найгостріші проблеми, що заважають відкрити та/або вести бізнес в Донецькій області, кількість респондентів

Інші відповіді: Відсутність планів закупівель товарів і послуг в довгостроковій перспективі, застарілий трудовий кодекс, слабка робота органів місцевої влади в напрямку пріоритетів розвитку регіону і протекціонізму по відношенню до підприємств з місцевою реєстрацією.

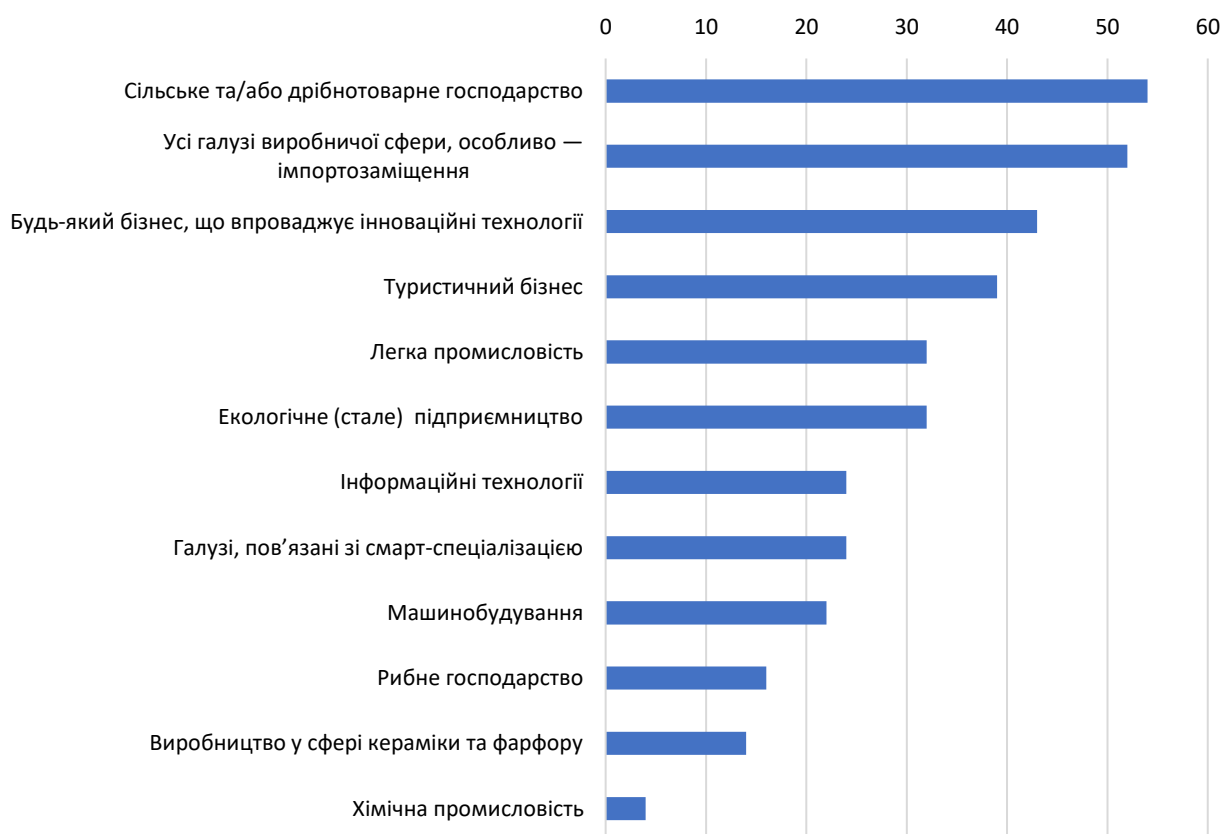
Рис. 2 Можливі шляхи вирішення найгостріших проблем, що заважають відкрити та/або вести бізнес в Донецькій області, кількість респондентів

Рис. 3 Заходи підтримки малого та середнього підприємництва, які можна реально реалізувати на рівні Донецької області, кількість респондентів

Рис. 4 Види бізнесу, пріоритетні для розвитку Донецької області, кількість респондентів

Рис. 5 Галузі, пріоритетні для розвитку Донецької області, кількість респондентів

Рис. 6 Галузі, що мають найбільший інноваційний потенціал та можуть стати «локомотивом» розвитку регіональної економіки, кількість респондентів

Рис. 7 Напрями діяльності регіональної влади з метою активізації механізмів взаємодії між бізнесом та наукою для розвитку малого та середнього підприємництва в Донецькій області, кількість респондентів

Інші відповіді: Підтримка регіональної влади: проведення семінарів та тренінгів із питань використання інноваційних інструментів започаткування та розвитку власного бізнесу, у тому числі у сфері енергозаощадження, переходу на альтернативні й відновлювальні енергоресурси, зменшення ресурсо- та енергоємності, екологічної безпеки тощо; налагодження інформаційного обміну між бізнесом та науково-освітніми установами Донецької області й інших регіонів України; організація науково-освітніми установами ярмарків ідей та пропозицій для бізнесу; інформування підприємців про нові можливості використання альтернативних джерел енергії; сприяння налагодженню мереж підприємців для спільного використання та/або оренди обладнання, що дозволить запроваджувати інноваційні рішення в процес виробничо-комерційної діяльності малого і середнього підприємництва в Донецькій області.

Рис. 8 Об'єкти підтримки бізнесу, які потрібно розвивати (створювати) в Донецькій області, кількість респондентів

Рис. 9 Причини, що перешкоджають реалізації Програми розвитку малого та середнього підприємництва в Донецькій області, кількість респондентів

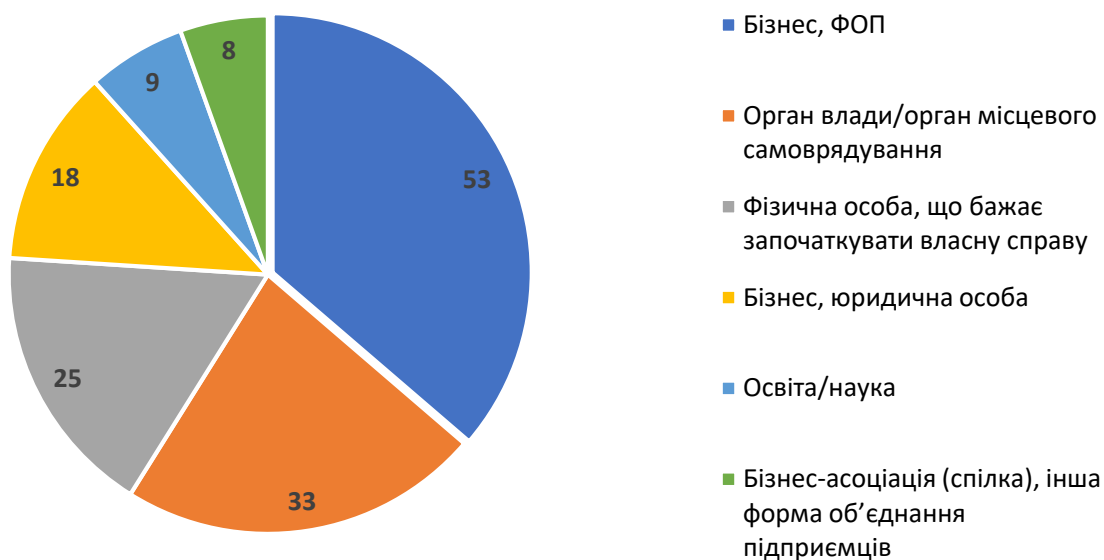

Рис. 10 Загальна характеристика учасників опитування за сферою діяльності, кількість респондентів

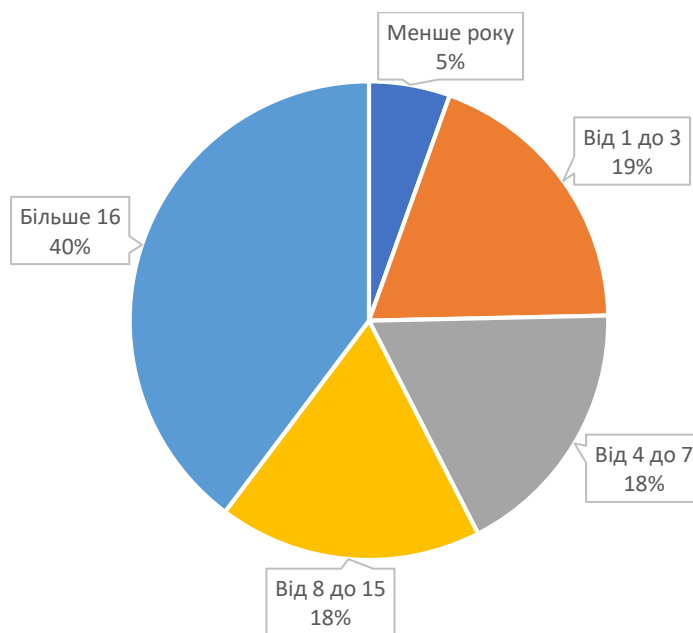

Рис. 11 Загальна характеристика учасників опитування за віком створення бізнесу

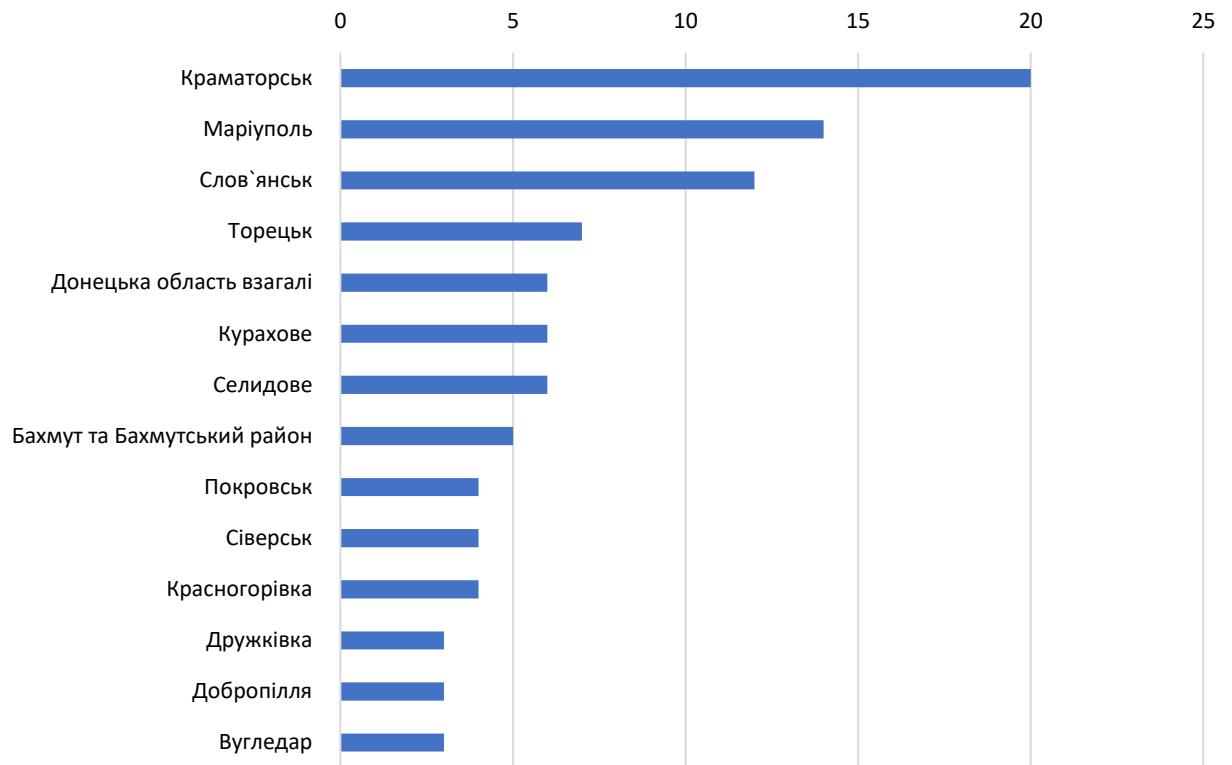

Рис. 12 Загальна характеристика учасників за місцем проживання, кількість респондентів

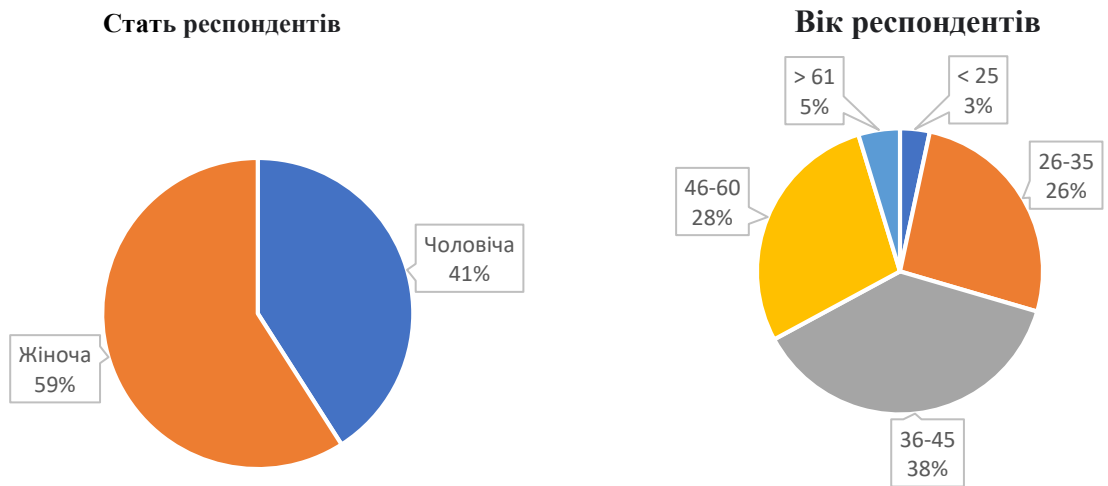

Рис. 13 Загальна характеристика учасників опитування за віком та статтю, кількість респондентів